

**LIETUVOS RESPUBLIKOS VIETOS SAVIVALDOS ĮSTATYMO NR. I-533 PAKEITIMO
ĮSTATYMO, LIETUVOS RESPUBLIKOS VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ ĮSTATYMO NR. I-1491
10 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO, LIETUVOS RESPUBLIKOS VIDAUS
KONTROLĖS IR VIDAUS AUDITO ĮSTATYMO NR. IX-1253 9, 10 IR 11 STRAIPSNIŲ
PAKEITIMO ĮSTATYMO, LIETUVOS RESPUBLIKOS PIRKIMŲ, ATLIEKAMŲ
VANDENTVARKOS, ENERGETIKOS, TRANSPORTO AR PAŠTO PASLAUGŲ SRITIES
PERKANČIŲJŲ SUBJEKTŲ, ĮSTATYMO NR. XIII-328 19 STRAIPSNIO PAKEITIMO
ĮSTATYMO, LIETUVOS RESPUBLIKOS BENDRUOMENINIŲ ORGANIZACIJŲ
PLĖTROS ĮSTATYMO NR. XIII-1774 7 IR 8 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO,
LIETUVOS RESPUBLIKOS ŽELDYNŲ ĮSTATYMO NR. X-1241 25 STRAIPSNIO
PAKEITIMO ĮSTATYMO, LIETUVOS RESPUBLIKOS VIEŠOJO ADMINISTRAVIMO
ĮSTATYMO NR. VIII-1234 5 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO, LIETUVOS
RESPUBLIKOS ŽEMĖS ĮSTATYMO NR. I-446 15 STRAIPSNIO PAKEITIMO
ĮSTATYMO, LIETUVOS RESPUBLIKOS ALTERNATYVIŲ DEGALŲ ĮSTATYMO NR.
XIV-196 23 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTŲ AIŠKINAMASIS
RAŠTAS**

1. Įstatymų projektų rengimą paskatinusios priežastys, šių projektų tikslai ir uždaviniai

Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo Nr. I-533 pakeitimo įstatymo projektas (toliau – VSĮ projektas), Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo Nr. I-1490 10 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas (toliau – VPĮ projektas), Lietuvos Respublikos vidaus kontrolės ir vidaus audito įstatymo Nr. IX-1253 9, 10 ir 11 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas (toliau – VKVAĮ projektas), Lietuvos Respublikos pirkimų, atliekamų vandentvarkos, energetikos, transporto ar pašto paslaugų srities perkančiųjų subjektų, įstatymo Nr. XIII-328 19 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas (toliau – PAVETPPSPSĮ projektas), Lietuvos Respublikos bendruomeninių organizacijų plėtros įstatymo Nr. XIII-1774 7 ir 8 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas (toliau – BOPI projektas), Lietuvos Respublikos želdynų įstatymo Nr. X-1241 25 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas (toliau – ŽI projektas), Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo Nr. VIII-1234 5 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas (toliau – VAĮ projektas), Lietuvos Respublikos žemės įstatymo Nr. I-445 15 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas (toliau – ŽMI projektas), Lietuvos Respublikos alternatyvių degalų įstatymo Nr. XIV-196 23 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas (toliau – ADI projektas) (toliau visi kartu – Įstatymų projektai) parengti įgyvendinant:

- Dvidešimtosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos¹ 500 punkto iniciatyvą – suderinti vietos savivaldybių vykdomas funkcijas ir didinti savivaldybių veiklos savarankiškumą; 508 punkto iniciatyvą – skatinti vietos gyventojų įsitraukimą į sprendimų priėmimą savivaldybėse; 509 punkto iniciatyvą – gerinti sąlygas plačios apimties bendruomeninei vietos savivaldai, pasižyminčiai didele formų įvairove, siekiant, kad Lietuvoje ne vien savivaldybių valdžios institucijų sprendimais būtų sprendžiami vietos bendruomenėms svarbūs klausimai;

- Dvidešimtosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plano² 1.5 prioriteto „Efektyvi regioninė politika, regionų plėtra ir vietos savivaldos stiprinimas“ 1.5.9 veiksmą – parengti ir priimti Vietos savivaldos įstatymo pakeitimo įstatymo projektą: tobulinti savivaldybių institucijų funkcijų ir politinių sprendimų priėmimo procesus, užtikrinant savivaldos teisių vietos bendruomenėms savarankiškai tvarkyti viešuosius reikalus įgyvendinimą; sustiprinti savivaldybės kontrolės ir audito tarnybas ir jų nepriklausomumą; įtraukti vietos bendruomenes į seniūnaičių rinkimą ir taip sustiprinti jų dalyvavimą priimant sprendimus vietos lygmeniu; išgryninti

¹Dvidešimtosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programai pritarta Lietuvos Respublikos Seimo 2025 m. rugsėjo 25 d. nutarimu Nr. XV-439 „Dėl Dvidešimtosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos“.

²Patvirtintas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2025 m. gruodžio 10 d. nutarimu Nr. 895 „Dėl Dvidešimtosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plano patvirtinimo“.

nuostatas dėl viešųjų paslaugų teikimo ir šių paslaugų teikimo administravimo; spręsti įstatymo praktinio taikymo problemas;

- Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2024 m. spalio 10 d. nutarimą Nr. KT80-N11/2024 „Dėl Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo 55 straipsnio 3 dalies (2023 m. birželio 29 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“³ (toliau – Konstitucinio Teismo nutarimas) ir Lietuvos Respublikos Seimo valdybos 2024 m. lapkričio 13 d. sprendimą Nr. SV-S-1553 „Dėl Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2024 m. spalio 10 d. nutarimo Nr. KT80-N11/2024 „Dėl Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo 55 straipsnio 3 dalies (2023 m. birželio 29 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai įgyvendinimo“⁴;

- Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2025 m. gegužės 7 d. nutarimą Nr. 271 „Dėl Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo Nr. I-533 15 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto Nr. XVP-187“⁵;

- Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2025 m. liepos 2 d. nutarimą „Dėl Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo Nr. I-533 55 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto Nr. XVP-384“⁶.

Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos atlikta visų savivaldybių, Lietuvos Respublikos Vyriausybės atstovų įstaigos, Lietuvos savivaldybių asociacijos (toliau – LSA), Lietuvos savivaldybių kontrolierių asociacijos, Lietuvos savivaldybių seniūnų asociacijos, Lietuvos vietos bendruomeninių organizacijų sąjungos ir kitų suinteresuotų institucijų bei asmenų, veikiančių Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo (toliau – VSI) reguliuojamoje srityje, apklausa rodo, kad, siekiant įtvirtinti savivaldybių savarankiškumą ir veiklos laisvę pagal Lietuvos Respublikos Konstitucijos ir įstatymų apibrėžtą kompetenciją bei užtikrinti savivaldybės bendruomenės teisę dalyvauti priimančioms sprendimams, būtina tobulinti galiojančią teisinę reglamentavimą.

Įstatymų projektais siekiama:

- įgyvendinti Konstitucinio Teismo nutarimą;
- užtikrinti savivaldybės tarybos teisių įgyvendinimą, tobulinant savivaldybės politiniams procesams aktualias nuostatas dėl mišrios savivaldybės narių grupės, mažumos valandos organizavimo, savivaldybės tarybos komitetų pirmininkų delegavimo nesant savivaldybės tarybos opozicijos, savivaldybės kolegijos posėdžių viešinimo;
- efektyviau užtikrinti Konstitucijoje įtvirtintą teisę savivaldybėms veikti laisvai ir savarankiškai; plėsti išimčių, kai dėl nedalyvavimo savivaldybės tarybos ir kitų savivaldybės tarybos sudarytų kolegialių organų posėdžiuose yra mažinamas savivaldybės tarybos nario atlygis, sąrašą;
- tikslini (gryninti) savivaldybės tarybos išimtinę ir paprastąją kompetencijas atsisakant praktikoje neaktualių nuostatų, aktualizuojant formuluotes;
- didinti vietos bendruomenių įtraukimą į savivaldos sprendimų priėmimo procesus, stiprinti seniūnaičio institutą, reglamentuoti seniūnaičio įgaliojimų netekimo atvejus, maksimalų seniūnaičio veiklai užtikrinti kompensuojamų išlaidų dydį, nustatyti reikalavimus seniūnaičio veiklos viešinimui, taip pat didinti seniūnaičio veiklos patrauklumą, įtvirtinant nuostatas dėl darbdavio pareigos išsaugoti seniūnaičio darbo vietą seniūnaičiui atliekant įstatymų pavestas funkcijas;
- atskirti savivaldybės kontrolės ir audito tarnybos bei savivaldybės centralizuoto vidaus audito tarnybos kompetencijas ir veiklos sritis; užtikrinti savivaldybės kontrolės ir audito tarnybos nepriklausomumą nuo savivaldybės mero (toliau – meras); suteikti teisę savivaldybės kontrolės ir audito tarnybai jungtis prie savivaldybės duomenų valdymo ir apskaitos informacinių sistemų; įtvirtinti nuostatas dėl savivaldybės kontrolės ir audito tarnybos teiktų rekomendacijų įgyvendinimo;
- spręsti kitas VSI praktinio taikymo problemas – savivaldybės tarybos praktinio veikimo klausimus; atsisakyti merui nebūdingų (ir praktikoje neveikiančių) funkcijų.

2. Įstatymų projektų iniciatoriai ir rengėjai

³<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/2edd01e1873f11ef84ff9693ecd03ff5?jfwid=136mjqic5w>

⁴<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/87b3ef02a1ba11ef9db2c9aaf9c67042?jfwid=136mjqic5w>

⁵<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/39d302402bcf11f08fdabd4950271e2>

⁶<https://e-seimasx.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/edd655645b0b11f0a19dcea0bcc863ad?jfwid=v7tyspc87>

Įstatymų projektus parengė Vidaus reikalų ministerijos Viešojo administravimo ir vietos savivaldos politikos grupė (vadovė Alma Bulkevičienė, tel. +370 5 271 7105, el. p. alma.bulkeviciene@vrm.lt; patarėja Laima Petrauskienė, tel. +370 5 271 8753, el. p. laima.petrauskiene@vrm.lt; vyriausiasis patarėjas Virginijus Vaškelis, tel. +370 5 271 8274, el. p. virginijus.vaskelis@vrm.lt; patarėjas Erlandas Balčiūnas, tel. +370 5 271 8887, el. p. erlandas.balciunas@vrm.lt).

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami Įstatymų projektuose aptariamais teisiniais santykiais

- *Šiuo metu galiojančioje VSI redakcijoje:* savivaldybės atstovaujamoji institucija.

Savivaldybės atstovaujamoji institucija – savivaldybės taryba, turinti savivaldybės valdžios ir viešojo administravimo įgaliojimus, ją sudaro tarybos nariai – savivaldybės bendruomenės atstovai. VSI 12 straipsnio 2 dalyje nustatyta vienintelė savivaldybės tarybos nario atlyginimo mažinimo išimtis – nedalyvavimas savivaldybės tarybos, komitetų, nuolatinių komisijų ir savivaldybės kolegijos posėdžiuose, kuriuos savivaldybės tarybos narys praleidžia dėl vykimo į komandiruotę atlikdamas savivaldybės tarybos nario pareigas.

VSI 15 straipsnio 2 dalies 7 punkte nustatyta, kad viena iš išimtinių savivaldybės tarybos kompetencijų yra sprendimų dėl savivaldybės kontrolieriaus priėmimo į pareigas, skatinimo ir apdovanojimo, priemonių, tarnybinių nuobaudų skyrimo, nušalinimo ir atleidimo iš pareigų priėmimas, tačiau nėra nustatyti savivaldybės kontrolieriaus skyrimo antrai kadencijai ir jo darbo užmokesčio nustatymo klausimai (VSI 15 straipsnio 2 dalies 7 punkte). Savivaldybės tarybai taip pat nėra numatyta galimybė esant poreikiui priimti sprendimą dėl išorinio audito paslaugų įsigijimo tais atvejais, kai toks auditas nepatvirtintas savivaldybės kontrolės ir audito tarnybos metiniame veiklos plane.

Savivaldybės tarybos išimtinė kompetencija yra kainų ir tarifų už savivaldybės valdomų įmonių, biudžetinių ir viešųjų įstaigų (kurių savininkė yra savivaldybė) teikiamas atlygintinas viešasis paslaugas ir keleivių vežimą vietiniais maršrutais nustatymas, centralizuotai tiekiamos šilumos, karšto vandens kainų nustatymas (tvirtinimas) įstatymų nustatyta tvarka, vietinių rinkliavų, įmokų ir mokesčių tarifų nustatymas įstatymų nustatyta tvarka (VSI 15 straipsnio 2 dalies 29 punkte). Tai reiškia, kad išskyrus atvejus, kai viešųjų paslaugų teikimą reglamentuojančiais įstatymais nustatyta kitaip, savivaldybės taryba nustato konkrečias viešųjų paslaugų kainas (pavyzdžiui, kiek turėtų kainuoti bilietas į kultūros renginį ir pan.).

Pažymėtina, kad dalis savivaldybės tarybos išimtinai kompetencijai priskirtų funkcijų, pavyzdžiui, mero funkcijų triukšmo valdymo srityje įgyvendinimo priežiūra (VSI 15 straipsnio 2 dalies 27 punkte), pasiūlymų dėl savivaldybės teritorijoje esančių valstybės institucijų struktūrinių padalinių veiklos gerinimo teikimas šioms institucijoms, prireikus šių struktūrinių padalinių vadovų išklausa reglamento nustatyta tvarka (VSI 15 straipsnio 2 dalies 15 punkte), yra deklaratyvios ir pagal savivaldybių pateiktą informaciją praktikoje nevykdomos.

VSI 15 straipsnio 3 dalies 4 punkte paprastajai savivaldybės kompetencijai priskirtas vidaus kontrolės tvarkos nustatymas viešosiose įstaigose – paprastoji savivaldybės tarybos kompetencija; tačiau Lietuvos Respublikos vidaus kontrolės ir vidaus audito įstatymo (toliau – VKVAĮ), reglamentuojančio vidaus kontrolės ir vidaus audito veikimą, tikslus ir dalyvių kompetenciją vidaus kontrolės ir vidaus audito srityse, 2 straipsnio 7 dalyje vidaus kontrolė apibrėžiama kaip viešojo juridinio asmens rizikos valdymui jo vadovo sukurta kontrolės sistema, padedanti siekti šio įstatymo 4 straipsnio 1 dalyje nurodytų tikslų. Lietuvos Respublikos viešųjų įstaigų įstatymo 20 straipsnio 2 dalies 15 punktu viešosios įstaigos vadovui nustatyta atsakomybė už viešosios įstaigos vidaus kontrolės tvarkos nustatymą, išskyrus atvejus, kai viešosios įstaigos vidaus kontrolės tvarkos nustatymas įstatymu pavestas kitam subjektui.

VSI 17 straipsnio 2 dalyje reglamentuotas pirmojo išrinktos naujos savivaldybės tarybos posėdžio sušaukimas, tačiau nėra reglamentuotas posėdžio sušaukimas pirmalaikių rinkimų pagal Lietuvos Respublikos rinkimų kodekso (toliau – RK) 13 straipsnį atveju, taip pat galimybė pirmalaikių rinkimų metu išrinktam merui prisiekti pirmajame savivaldybės tarybos posėdyje.

VSI 23 straipsnio 1 dalyje ir 24 straipsnio 1 dalyje reglamentuotas savivaldybės tarybos Etikos

ir Antikorupcijos komisijų atsakingojo sekretoriaus pareigas atliekantis – mero paskirtas valstybės tarnautojas, kuriam ši priskirta funkcija įrašoma į jo pareigybės aprašymą. Pareigybės aprašymas yra tvirtinamas savivaldybės administracijos direktoriaus, funkcijos asmeniui priskiriamos dviejų subjektų ir (ar) dviem skirtingais teisės aktais mero potvarkiu ir direktoriaus įsakymu.

- Savivaldybės vykdomoji institucija.

Pagal galiojantį reglamentavimą merą, kai jis dėl atostogų, laikinojo nedarbingumo, nusišalinimo ar kitų pateisinamų priežasčių laikinai neina savo pareigų, pavaduoja (atlikdami skirtingas funkcijas) trys subjektai: laikinai paskirtas savivaldybės tarybos narys, savivaldybės taryba bei vicemeras (VSI 30 straipsnio 1–2 dalys). Pažymėtina, kad šios nuostatos įgyvendinimas sukelia praktinio taikymo problemų, kadangi darbo santykių įgyvendinimo veiksmus biudžetinių ir viešųjų įstaigų vadovų atžvilgiu (tokius kaip atostogų suteikimas ar leidimas į komandiruotes ar pan.) atlieka savivaldybės tarybos paskirtas narys. Praktikoje pasitaiko atvejų, kai yra sudėtinga (ar tam tikrais atvejais neįmanoma) sušaukti savivaldybės tarybos posėdį tarybos nariui, kuriam būtų pavedama atlikti minėtas funkcijas, paskirti.

- Atstovavimas gyvenamųjų vietovių bendruomenėms.

VSI 35 straipsnio 1 dalyje nustatytos seniūnijos formos: savivaldybės administracijos filialai ir biudžetinės įstaigos. Pažymėtina, kad šiuo metu visos savivaldybėse veikiančios seniūnijos yra savivaldybių administracijų filialai, seniūnijos, kaip atskiros biudžetinės įstaigos formos, praktikoje nėra.

Sprendimų dėl seniūnijų steigimo, panaikinimo ir jų skaičiaus nustatymo, dėl pavadinimų seniūnijoms suteikimo ir jų keitimo, dėl teritorijų priskyrimo seniūnijoms, dėl seniūnijų aptarnaujamų teritorijų ribų nustatymo ir keitimo priėmimas – savivaldybės tarybos išimtinė kompetencija (VSI 15 straipsnio 2 dalies 11 punktą). Seniūnaitijos sudaromos, jeigu yra įsteigtos seniūnijos (VSI 38 straipsnio 1 dalis), tačiau savivaldybės tarybos sprendimu seniūnaitijos gali būti sudaromos ir tuo atveju, jei seniūnijos nesteigiamos. Seniūnaitijų sudarymo kriterijai – gyventojų skaičius, jų tankumas ir pan. imperatyviai nustatyti VSI 38 straipsnio 2 dalyje – seniūnaitijos gyventojų skaičius paprastai turi būti ne didesnis kaip 500 gyventojų, sudarant seniūnaitijas miestuose gyventojų skaičius paprastai turi būti ne didesnis kaip 3 000 gyventojų. Tuo tarpu faktiniai 2025 metų I pusmečio pabaigos duomenys⁷ rodo, kad 3 iš 60 savivaldybių seniūnaitijos nebuvo sudarytos, 57-iose savivaldybėse veikė 3202 seniūnaitijos. Mažiausioje seniūnaitijoje, kuri sudaryta Elektrėnų savivaldybėje, gyvena 23 gyventojai, o didžiausioje, kuri sudaryta Kauno miesto savivaldybėje, gyvena 18592 gyventojai. 38-iose savivaldybėse veikia seniūnaitijos, kuriose gyvena nuo 23 iki 99 gyventojų. 37-iose rajono tipo savivaldybėse veikia seniūnaitijos, kurių gyventojų skaičius svyruoja nuo 724 iki 4973. 3-ose miesto tipo savivaldybėse veikia seniūnaitijos, kuriose gyvena nuo 7044 iki 18592 gyventojų. Pagal esamą teisinį reglamentavimą savivaldybių tarybos, priimdamos sprendimus dėl seniūnijų steigimo, neturi galimybės, atsižvelgdamos į seniūnaičio instituto poreikį, spręsti dėl seniūnaitijų dydžio, seniūnaitijos gyventojų skaičiaus (ar kitų jų sudarymo kriterijų), tačiau faktiniai duomenys rodo, kad VSI nustatyti kriterijai ne visada taikomi praktikoje. Kandidatus į seniūnaičius gali siūlyti tos seniūnijos, kurioje renkamas seniūnaitis, gyventojai, bendruomeninės organizacijos (VSI 38 straipsnio 5 dalis); seniūnaičių rinkimai laikomi įvykusiais, jeigu rinkimuose dalyvauja ne mažiau kaip 5 procentai seniūnaitijos gyventojų, turinčių teisę rinkti seniūnaitį, o pakartotiniams rinkimams reikalavimas rinkimuose dalyvaujančių gyventojų skaičiui netaikomas. Atsižvelgiant į tai, esant mažam gyventojų aktyvumui (ypač didelėse seniūnaitijose), yra atvejų, kai seniūnaitį išrenka vos keletas gyventojų. Tokiu atveju seniūnaičio atstovavimas visai tos seniūnaitijos gyventojų bendruomenei tampa kvestionuotinu. Pavyzdžiui, Kauno miesto savivaldybėje 2023 m. pirmajame seniūnaičio rinkimų ture surinkus 5 proc. seniūnaitijos gyventojų balsų buvo išrinkti tik 2 seniūnaičiai. Šios savivaldybės seniūnaičių rinkimų pirmajame ture dalyvavo vidutiniškai pusė

⁷Savivaldybių administracijų pateikta informacija.

procento (0,503 proc.) seniūnaitijų gyventojų; seniūnaičiai neretai išrenkami, kai rinkimuose dalyvauja ir balsą už juos atiduoda mažiau nei vienas procentas (0,06 proc.) seniūnaitijos gyventojų.

- Savivaldybės kontrolė ir auditas.

Pagal esamą reglamentavimą savivaldybėje kontrolę ir auditą atlieka: 1) savivaldybės centralizuoto vidaus audito tarnyba – savivaldybės administracijos direktoriui pavaldus, merui atskaitingas savivaldybės administracijos struktūrinis padalinys, įsteigtas savivaldybės administracijos, savivaldybės administravimo subjektų ar kitų savivaldybės viešųjų juridinių asmenų, išskyrus savivaldybės kontrolės ir audito tarnybą, vidaus auditui atlikti (VSI 68 straipsnis); 2) savivaldybės kontrolės ir audito tarnyba – savivaldybės biudžetinė įstaiga, prižiūrinti, ar teisėtai, efektyviai, ekonomiškai ir rezultatyviai valdomas ir naudojamas savivaldybės turtas bei patikėjimo teise valdomas valstybės turtas, kaip vykdomas savivaldybės biudžetas ir naudojami kiti piniginiai ištekliai (VSI 67 straipsnis).

Pažymėtina, kad centralizuoto vidaus audito ir kontrolės veikimą, tikslus ir dalyvių kompetenciją reglamentuoja VKVAĮ.

Pagal VSI 5 straipsnio 2 dalį viešąsias paslaugas teikia savivaldybių įsteigti paslaugų teikėjai arba pagal sudarytas sutartis kiti viešai pasirenkami fiziniai ar juridiniai asmenys.

Viešųjų paslaugų teikimas reglamentuojamas VSI 54 straipsnyje, kuriame nustatyta, kad savivaldybė atsakinga už viešųjų paslaugų teikimą; savivaldybės institucijos ir savivaldybės administracija viešųjų paslaugų neteikia, išskyrus šiame straipsnyje nustatytus atvejus; viešąsias paslaugas gyventojams teikia biudžetinės ir viešosios įstaigos, savivaldybės įmonės, akcinės bendrovės ir kiti subjektai; taip pat nustatyta, kad savivaldybė turi užtikrinti, kad viešosiomis paslaugomis galėtų naudotis visi savivaldybės gyventojai ir kad šios paslaugos būtų teikiamos nuolat.

Viešųjų paslaugų teikimo administravimas reglamentuojamas VSI 55 straipsnyje; jame nustatyta, kad savivaldybė gali steigti naujus viešųjų paslaugų teikėjus ir (ar) Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo (toliau – VPI) arba Lietuvos Respublikos pirkimų, atliekamų vandentvarkos, energetikos, transporto ar pašto paslaugų srities perkančiųjų subjektų, įstatymo (toliau – PAVETPPSPSI) arba Lietuvos Respublikos koncesijų įstatymo nustatyta tvarka pavesti viešųjų paslaugų teikimą jau įsteigtam viešųjų paslaugų teikėjui, kai atitinka 55 straipsnio 2 dalies 1–4 punktuose nurodytas sąlygas. Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymas (toliau – VAI) nustato viešojo administravimo subjektų pareigas viešųjų paslaugų teikimo administravimo srityje.

Pažymėtina, kad Konstitucinio Teismo savo nutarimu pripažino, kad Vietos savivaldos įstatymo 55 straipsnio 3 dalies (2023 m. birželio 29 d. redakcija, TAR, 2023-07-05, Nr. 14000) nuostata „šio straipsnio 2 dalies 1, 2 ir 4 punktuose nurodytais atvejais šio įstatymo 56 straipsnyje nustatyti reikalavimai ir Konkurencijos įstatymo 4 straipsnyje nustatyti reikalavimai ir draudimai nėra taikomi“ prieštarauja Konstitucijos 46 straipsnio 1, 3 ir 4 dalims, 120 straipsnio 2 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui.

Galiojančioje VKVAĮ redakcijoje:

VKVAĮ 9 straipsnio 7 dalyje nustatytas baigtinis atvejis, kai viešojo juridinio asmens vidaus auditui atlikti vidaus audito paslaugos gali būti įsigyjamos VPI nustatyta tvarka, sąrašas.

VKVAĮ 10 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad vidaus audito tarnyba yra tiesiogiai pavaldi ir atskaitinga viešojo juridinio asmens vadovui, taip pat atskaitinga kolegialiam valdymo organui, jeigu kolegialus valdymo organas nurodytas viešojo juridinio asmens steigimo dokumentuose. Viešojo juridinio asmens vadovas užtikrina vidaus auditorių veiklos ir organizacinę nepriklausomumą ir negali šios valdymo funkcijos perduoti kitiems viešojo juridinio asmens darbuotojams.

Galiojančioje VSI redakcijoje (3 straipsnio 9 dalis) nustatyta, kad savivaldybės centralizuoto vidaus audito tarnyba yra savivaldybės administracijos struktūrinis padalinys, pavaldus savivaldybės administracijos direktoriui, atskaitingas merui. Toks reglamentavimas neužtikrina savivaldybės centralizuoto audito tarnybos nepriklausomumo.

Galiojančioje VPI redakcijoje:

VPI 10 straipsnio 2 dalyje imperatyviai nustatyta, kad vidaus sandoris gali būti sudaromas tik išimtinu atveju, kai tenkinamos 10 straipsnio 1 dalyje išdėstytos sąlygos: 1) perkančioji organizacija kitą perkančiąją organizaciją kontroliuoja kaip tarnybą ar struktūrinį padalinį; 2) per paskutinius 3 finansinius metus daugiau kaip 80 procentų kontroliuojamos perkančiosios organizacijos gautų vidutinių pajamų iš pirkimo–pardavimo sutarčių sudaro pajamos, gautos iš sutarčių, sudarytų su kontroliuojančia perkančiąją organizacija ar su juridiniais asmenimis, kuriuos kontroliuoja ta perkančioji organizacija, ir skirtos jos (jų) poreikiams tenkinti ar funkcijoms atlikti; 3) kontroliuojamoje perkančiojoje organizacijoje nėra tiesioginio privataus kapitalo dalyvavimo. Vidaus sandoris gali būti sudaromas, kai perkant viešojo pirkimo būdu būtų neįmanoma užtikrinti paslaugos teikimo nepertraukiamumo, geros kokybės ir prieinamumo arba įsigijamos viešosios paslaugos, administruojamos vadovaujantis VSI 55 straipsnio 2 dalimi, arba įsigijamos viešosios paslaugos, administruojamos vadovaujantis VSI 55 straipsnio 2 dalimi, arba vidaus administravimui reikalingas paslaugas įsigija perkančiosios organizacijos, kurios yra valstybės įmonės, akcinės bendrovės ir uždarnosios akcinės bendrovės, kuriose valstybei nuosavybės teise priklausančios akcijos suteikia daugiau kaip 1/2 balsų visuotiniame akcininkų susirinkime.

Galiojančioje PAVETPPSPSI redakcijoje:

PAVETPPSPSI 19 straipsnyje nustatyta, kad šio įstatymo reikalavimai netaikomi vidaus sandoriams, kuriuos perkantysis subjektas, kuris yra perkančioji organizacija, sudaro su kitu perkančiuoju subjektu ar perkančiąją organizacija, kai yra įvykdytos visos 19 straipsnio 1 dalies 1–3 punktų nurodytos sąlygos. Vidaus sandoris gali būti sudaromas tik išimtinu atveju, kai tenkinamos 19 straipsnio 1 dalyje išdėstytos sąlygos ir kai atitinka 19 straipsnio 2 dalies 1–3 punktų nustatytas sąlygas.

Galiojančioje Lietuvos Respublikos bendruomeninių organizacijų plėtros įstatymo (toliau – BOPI) redakcijoje:

BOPI 7 straipsnio 6 dalyje nustatyta, kad Nacionalinės bendruomeninių organizacijų tarybos nuostatus tvirtina Vyriausybė. Šio įstatymo 8 straipsnyje nustatytas savivaldybės bendruomeninių organizacijų tarybos sudarymas ir veikla. Šio straipsnio 3 dalyje pateiktos nuostatos dėl siūlymų teikimo išplėstinei seniūnaičių sueigai iš esmės yra analogiškos nustatytoms galiojančioje VSI redakcijoje – teikia siūlymus išplėstinei seniūnaičių sueigai dėl atstovų, deleguojamų į pretendentų į seniūno pareigas konkurso komisijos narius, ir dėl atstovų, deleguojamų dalyvauti savivaldybės tarybos sudaromų komitetų, darbo grupių, komisijų darbe; teikia siūlymus savivaldybių institucijoms ir išplėstinei seniūnaičių sueigai dėl bendruomenių viešųjų poreikių ir iniciatyvų finansavimo tikslingumo, dėl viešųjų paslaugų, už kurių teikimą yra atsakinga savivaldybė, teikimo perdavimo bendruomeninėms ir kitoms nevyriausybinėms organizacijoms tikslingumo, vietos verslumo skatinimo ir dėl kitų savivaldybės gyventojams svarbių reikalų.

Galiojančioje Lietuvos Respublikos želdynų įstatymo Nr. X-1241 (toliau – ŽI) redakcijoje:

ŽI 25 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad Želdynų ir želdinių apsaugos, priežiūros ir tvarkymo komisijos nariais gali būti savivaldybės tarybos nariai, valstybės tarnautojai, gyvenamųjų vietovių bendruomenių atstovai – seniūnaičiai, išplėstinės seniūnaičių sueigos deleguoti atstovai, bendruomeninių organizacijų ir asociacijų ar kitų viešųjų juridinių asmenų (išskyrus valstybės ar savivaldybės, jų institucijų įsteigtus juridinius asmenis), kurie įsteigti teisės aktų nustatyta tvarka ir skatina aplinkos apsaugą, atstovai, savivaldybės gyventojai.

VAI galiojančioje redakcijoje:

VAI 5 straipsnio, reglamentuojančio viešojo administravimo įgaliojimo suteikimą, 2 dalies 2 punkte nustatyta, kad viešosioms įstaigoms, kurių savininkė ar dalininkė yra valstybė ar savivaldybė, ir asociacijoms <...> gali būti suteikiami įgaliojimai atlikti funkcijas šio įstatymo 6 straipsnio 2, 3 ir 4 punktuose nustatytose viešojo administravimo srityse, kai tokie įgaliojimai yra tiesiogiai susiję su viešosios įstaigos ar asociacijos veiklos tikslais ir kai nėra valstybės ar savivaldybių institucijų ar įstaigų, kurioms šie įgaliojimai gali būti suteikti; viešosioms įstaigoms, kurių savininkė yra savivaldybė ir kurios atliks tai savivaldybei VSI 5 straipsnio 4 dalyje nurodytu atveju perduotas funkcijas <...>.

Galiojančioje Lietuvos Respublikos žemės įstatymo Nr. I-446 (toliau – ŽMI) redakcijoje:

ŽMI 15 straipsnio, reglamentuojančio valstybinės žemės perdavimą neatlygintinai savivaldybių nuosavybėn, 1 dalyje nustatyta, kad savivaldybės nuosavybėn neatlygintinai perduodami valstybinės žemės sklypai, <...> kurie pagal teritorijų planavimo dokumentus ar žemės valdos projektus numatyti statiniams ir įrenginiams, reikalingiems savivaldybių funkcijoms atlikti, statyti ir eksploatuoti, o savivaldybė šiuo pagrindu nuosavybės teise valdomą valstybinės žemės sklypą turi teisę perduoti savivaldybės įmonėms, įstaigoms, organizacijoms ir VSI 3 straipsnio 19 dalyje nurodytoms įmonėms.

Galiojančioje Lietuvos Respublikos alternatyviųjų degalų įstatymo Nr. XIV-196 redakcijoje:

ADI 23 straipsnio, reglamentuojančio alternatyviųjų degalų įkrovimo prieigų planavimą ir plėtrą 11 dalyje nustatyta, kad savivaldybės taryba arba jos įgaliota institucija priima sprendimą dėl viešai prieinamos įkrovimo prieigos operatoriaus veiklos vykdymo vadovaudamasi VSI 56 straipsnyje nustatyta tvarka.

4. Siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama VSI projekto:

- *1 straipsniu* siūloma pakeisti VSI 3 straipsnį:
 - atsisakant sąvokos „savivaldybės valdoma įmonė“, nes ji apibrėžta Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatyme (toliau – VSTVNDI);
 - atsisakant sąvokos „savivaldybės centralizuoto vidaus audito tarnyba“, nes ši sąvoka vartojama tik siekiant nurodyti, kad pagal VKVAI savivaldybėse turi būti steigama centralizuoto vidaus audito tarnyba;
 - atsisakant sąvokos „savivaldybės kontrolės ir audito tarnyba“, nes jos turinys atitinka VSI 67 straipsnio 1 ir 3 dalių nuostatas;
 - tikslinant sąvokų „išimtinė savivaldybės tarybos kompetencija“, „išplėstinė seniūnaičių sueiga“, „mišri savivaldybės tarybos narių grupė“, „paprastoji savivaldybės tarybos kompetencija“, „savivaldybės bendruomenė“, „savivaldybės tarybos dauguma“, „savivaldybės tarybos narių mažuma“, „savivaldybės tarybos narių frakcija“, „savivaldybės tarybos narių grupė“, „savivaldybės tarybos opozicija“, „savivaldybės tarybos opozicijos lyderis“ formuluotes;
 - siūloma sąvoką „išplėstinė seniūnaičių sueiga“ keisti į sąvoką „seniūnijos sueiga“, nes semantiniu požiūriu toks pavadinimas yra tikslesnis ir atitinka sueigoje dalyvaujančias visas seniūnijas atstovaujančias tikslines grupes;
 - pateikiant nuorodą į kitus įstatymus, kuriuose apibrėžtos sąvokos naudojamos VSI.
- *2 straipsniu* siūloma pakeisti VSI 5 straipsnio 2 dalį – vartojamas sąvokas suderinti su VAI vartojamomis sąvokomis bei atsisakyti perteklinių nuostatų (viešųjų paslaugų teikimas reglamentuojamas VSI 54 straipsnyje). Siūloma pakeisti VSI 5 straipsnio 3 dalį, nustatant išimtį, kad jungtinės veiklos sutarties savivaldybė negali sudaryti VSI 55 straipsnio 3 dalyje nustatyto atveju, kai kitai savivaldybei yra perduodamas viešosios paslaugos teikimas, ir VSI 56 straipsnio 6 dalyje nustatyto atveju, kai yra perduodamas viešosios paslaugos teikimo administravimas. Siūloma pripažinti netekusia galios VSI 5 straipsnio 4 dalį, nes siekiant aiškesnio reglamentavimo visos nuostatos, susijusios su viešųjų paslaugų teikimo administravimu, konsoliduojamos *VSI projekto 26 ir 27 straipsniais* keičiamuose VSI 55 ir 56 straipsniuose.
- *3 straipsniu* siūloma pakeisti VSI 6 straipsnio 4 punktą tikslinant formuluotes, jas suderinant su Lietuvos Respublikos biudžetinių įstaigų įstatyme (toliau – BII) ir VSTVNDI naudojamomis sąvokomis; 6 straipsnio 17 punktą tikslinant savivaldybės biudžetinių ir viešųjų įstaigų sąvokas. Siūloma pakeisti šio straipsnio 38 punktą, tikslinant savarankiškosios funkcijos formuluotę akcentuojant investicijų verslo ir turizmo plėtrai pritraukimą. Tikslinti šios funkcijos formuluotę siūlo LSA, šis siūlymas grįstas tuo, kad investicijų pritraukimas tiesiogiai prisideda prie savivaldybės ekonominio augimo, darbo vietų kūrimo ir gyvenimo kokybės gerinimo vietos bendruomenėje, todėl savivaldybės savarankiškosios funkcijos pakeitimas galėtų paskatinti aktyvesnius savivaldybių veiksmus šioje srityje.
- *4 straipsniu* LSA siūlymu atsisakoma VSI 7 straipsnio 20 punkto, atsižvelgiant į tai, kad nuo 2015 metų Lietuvoje nebėra taikoma pieno kvotų sistema, o nuo 2017 metų panaikintos ir cukraus kvotos, todėl šiuo metu nei nacionaliniu, nei Europos Sąjungos lygiu kvotų administravimas

nebevykdomas. Savivaldybės faktiškai šios funkcijos nevykdo, o pati nuostata yra teisiškai ir praktiškai nebeaktuali daugiau nei 10 metų.

- *5 straipsniu* siūloma pakeisti VSĮ 12 straipsnio 2 dalies nuostatą, plečiant savivaldybės tarybos nario atlyginimo mažinimo išimtis – savivaldybės tarybos nario atlyginimas nebūtų mažinamas jam nedalyvaujant savivaldybės tarybos, komitetų, nuolatinių komisijų ir savivaldybės kolegijos posėdžiuose, kuriuos savivaldybės tarybos narys praleidžia dėl šeimos nario, sutuoktinio, asmens, su kuriuo įstatymų nustatyta tvarka įregistruota partnerystė, ir artimojo giminaičio laidotuvių. Siūlomas pokytis suderinamas su Lietuvos Respublikos civilinio kodekso nuostatomis (VSĮ vartojama apibrėžta „artimojo giminaičio“ sąvoka). Plečiant priežastis dėl savivaldybės tarybos nario nedalyvavimo savivaldybės tarybos, komitetų, nuolatinių komisijų ir savivaldybės kolegijos posėdžiuose pateisinimo siekiama išvengti teisinio neapibrėžtumo – nesiūlyti VSĮ nustatyti priežasčių, kurių taikymas būtų neaiškus ir dviprasmiškas. Todėl neatsižvelgta į savivaldybių siūlymus nemažinti savivaldybės tarybos nario atlyginimo tarybos nariui dėl ligos praleidus savivaldybės tarybos, komitetų, nuolatinių komisijų ir savivaldybės kolegijos posėdžius. Sprendimas neatsižvelgti priimtas atsižvelgiant į ligos, kaip asmens organizmo būklės, galimą neapibrėžtumą – ligą lemiančių diagnozių specifiką, asmens savijautą ir gebėjimą būti aktyviam bei darbingam. Jeigu VSĮ projektu būtų siūloma nemažinti savivaldybės tarybos nario atlyginimo jo ligos atveju, atsirastų prielaidos klausimams, susijusiems su tarybos nario pareiga atstovauti rinkėjui, pavyzdžiui, ilgai trunkančios ligos atvejais, labai sunkios ligos atvejais ir pan.

- *6 straipsniu* siūlomoje pakeisti VSĮ 13 straipsnio 6 dalyje tikslinamą sąvoką – vietoj sąvokos „į jokią frakciją ar grupę nesusivienijusių savivaldybės tarybos narių“ siūloma vartoti „mišrios savivaldybės tarybos narių grupės“ sąvoką.

- *7 straipsniu* siūloma pakeisti VSĮ 15 straipsnio 2 dalies 7 ir 17 punktus, plečiant savivaldybės tarybos išimtinę kompetenciją dėl savivaldybės kontrolieriaus skyrimo antrai kadencijai, taip pat priimti sprendimą dėl nepriklausomo išorės audito atlikimo, kai toks auditas nenumatytas savivaldybės kontrolės ir audito tarnybos metų veiklos plane. Siūloma tikslinti savivaldybės tarybos išimtinę kompetenciją nustatant jai teisę priimti sprendimus dėl savivaldybės kontrolieriaus skyrimo antrai kadencijai. Savivaldybės kontrolės ir audito tarnybos metų veiklos planą tvirtina savivaldybės kontrolierius, kadangi savivaldybės kontrolės ir audito tarnybos veikla grindžiama nepriklausomumo principu, nėra galimybės įpareigoti savivaldybės kontrolierių tvirtinti metų veiklos planą, visiškai atitinkantį savivaldybės tarybos poreikius. Praktikoje egzistuoja situacijos, kai savivaldybė turi poreikį atlikti nepriklausomą išorės auditą, tačiau toks auditas nenumatytas savivaldybės kontrolės ir audito tarnybos metų plane. Pavyzdžiui, Centrinės viešųjų pirkimų informacinės sistemos duomenys rodo, kad 2025 m. pagal BVPŽ kodą 79212200 – „Vidaus audito paslaugos“ viešąjį pirkimą vykdė Anykščių rajono savivaldybės administracija (pirkimo ID 1797310); pagal BVPŽ kodą 79212000 – „Audito paslaugos“ viešąjį pirkimą vykdė Šilutės rajono savivaldybės administracija (pirkimo ID 4928979); pagal BVPŽ kodą 79212100 – „Finansinio audito paslaugos“ viešąjį pirkimą vykdė Akmenės rajono savivaldybės administracija (pirkimo ID 5090765), Ignalinos rajono savivaldybė (pirkimo ID 5521396) ir kt. Siūloma tikslinti išimtinę savivaldybės tarybos kompetenciją suteikiant jai teisę priimti sprendimą dėl nepriklausomo išorės audito atlikimo, kai toks auditas nenumatytas savivaldybės kontrolės ir audito tarnybos metų veiklos plane. Savivaldybės tarybos sprendimu patvirtinto nepriklausomo išorės audito paslaugos teikėjas turėtų būti parenkamas VPI nustatyta tvarka, šio teikėjo paslaugos turėtų būti apmokamos iš savivaldybės biudžeto lėšų. *VSĮ projekto 10 straipsniu* siūloma pakeisti VSĮ 20 straipsnio 4 dalies 6 punktą nustatant, kad siūlymus dėl šio audito atlikimo galėtų teikti savivaldybės tarybos Kontrolės komitetas. Taigi šiais siūlomais pakeitimais ne tik sudaromos geresnės sąlygos savivaldybės tarybai įgyvendinti jai įstatymų nustatytas teises savivaldybės finansinių išteklių valdymo srityje, bet ir sudaromos sąlygos didesniai savivaldybių kontrolės ir audito tarnybų nepriklausomumui užtikrinti.

- Siūloma pripažinti netekusiu galios VSĮ 15 straipsnio 2 dalies 10 punktą, sudarant teisines prielaidas valdžių atskyrimo principui įgyvendinti ir efektyvesnei tiesioginei gyventojų mandatą turinčio savivaldybės mero veiklai bei jo nepriklausomumui užtikrinti. Didžiausias galimas vicemerų skaičius reglamentuotas VSĮ 32 straipsnio 3 dalimi; meras organizuoja savivaldybės biudžeto

sudarymą ir vykdymą, teikia savivaldybės tarybai savivaldybės biudžeto projektą, biudžeto tikslinimą ir savivaldybės metinių ataskaitų rinkinį (VSĮ 27 straipsnio 2 dalies 1 punktą), tačiau savivaldybės biudžeto tvirtinimas – išimtinė savivaldybės tarybos kompetencija (VSĮ 15 straipsnio 2 dalies 12 punktą). Taigi mero politinio (asmeninio) pasitikėjimo valstybės tarnautojų komandos dydį riboja savivaldybės tarybos tvirtinamas savivaldybės biudžetas. Išorinę savivaldybės tarybos sprendimų teisėtumo priežiūrą atlieka Vyriausybės atstovai (Lietuvos Respublikos savivaldybių administracinės priežiūros įstatymo 2 straipsnis); ar teisėtai, efektyviai, ekonomiškai ir rezultatyviai valdomas ir naudojamas savivaldybės turtas ir patikėjimo teise valdomas valstybės turtas, kaip vykdomas savivaldybės biudžetas ir naudojami kiti piniginiai ištekliai prižiūri savivaldybės kontrolės ir audito tarnyba. Taip pat pažymėtina, kad išimtinė savivaldybės tarybos kompetencija yra ne mažiau kaip 1/2 visų savivaldybės tarybos narių balsų dauguma nepasitikėjimo vicemeru ar savivaldybės administracijos direktoriumi pareiškimas (VSĮ 15 straipsnio 2 dalies 8 punktą).

- Siūloma pakeisti VSĮ 15 straipsnio 2 dalies 11 punktą, plečiant savivaldybės tarybos išimtinę kompetenciją – suteikiant savivaldybės tarybai teisę priimti sprendimus dėl seniūnaitijų sudarymo, teritorijų priskyrimo seniūnaitijoms, pavadinimų joms suteikimo. Atlikta seniūnaitijų dydžio analizė rodo, kad dvylikoje savivaldybių (Alytaus miesto, Elektrėnų, Kalvarijos, Kauno miesto, Kėdainių rajono, Klaipėdos miesto, Klaipėdos rajono, Marijampolės rajono, Radviliškio rajono, Utenos rajono, Vilniaus miesto ir Vilniaus rajono) veikia seniūnaitijos, kurių gyventojų skaičius yra didesnis nei 3000 (3610–18 592), tai yra viršija VSĮ 38 straipsnio 2 dalyje nustatytą maksimalią seniūnaitijos gyventojų ribą. Ši situacija rodo, kad skirtingi savivaldybių teritorijų, gyventojų pasiskirstymo jose ypatumai „netelpa“ į VSĮ apibrėžtus kriterijus. Manytina, kad, savivaldybės tarybai suteikus teisę priimti sprendimus dėl seniūnaitijų sudarymo atsižvelgiant į savivaldybės specifiką, bus mažinamas perteklinis ir praktikoje ne visada veikiantis reguliavimas. Kadangi seniūnaitija yra teritorija, skirta savivaldybės bendruomenės vystymui ir plėtrai, ji neturi administravimo požymių (nevykdomas vietos valdžios sprendimų priėmimas, paslaugų teikimas, seniūnaitija nėra adreso sudedamoji dalis, be to, ji nėra privalomai steigina ir kt.), manytina, kad netikslinga reglamentuoti jos, kaip teritorinio administracinio vieneto, įstatyme, kuriame nustatomi Lietuvos valstybės teritorijos administraciniai vienetai ir jų ribos. Siekiant užtikrinti sisteminių pokyčių siūloma pripažinti netekusiu galios VSĮ 15 straipsnio 2 dalies 38 punktą, *VSĮ projekto 16 straipsniu* siūloma pripažinti netekusiu galios 27 straipsnio 2 dalies 14 punktą, *VSĮ projekto 21 straipsniu* siūloma pakeisti VSĮ 38 straipsnio 2 dalies nuostatas, susijusias su kriterijų seniūnaitijoms sudaryti nustatymu.

Siūloma pakeisti VSĮ 15 straipsnio 2 dalies 13 punktą, atliekant redakcinio pobūdžio pakeitimus, susijusius su „išplėstinės seniūnaičių sueigos“ sąvokos keitimu į sąvoką „seniūnijos sueiga“.

Siūloma pripažinti netekusiu galios VSĮ 15 straipsnio 2 dalies 15 punktą, atsisakant perteklinės, praktikoje neaktualios nuostatos – pasiūlymų dėl savivaldybės teritorijoje esančių valstybės institucijų struktūrinių padalinių veiklos gerinimo teikimo šioms institucijoms, prireikus šių struktūrinių padalinių vadovų išklauso reglamento nustatyta tvarka. Atsižvelgiant į VSĮ 72 straipsnio 4 dalies nuostatas, savivaldybės institucijų teisė teikti pasiūlymus centrinio ir teritorinio administravimo subjektams išlieka.

Siūloma pakeisti VSĮ 15 straipsnio 2 dalies 16 ir 31 punktą ir to paties straipsnio 3 dalies 6 punkto nuostatas bei 24 straipsnio 3 dalies 5 punkto formuluotes suderinant su BĮ naudojama sąvoka „savivaldybės biudžetinė įstaiga“; taip pat patikslinant savivaldybės tarybos išimtinę kompetenciją priimti sprendimus dėl savivaldybės biudžetinių įstaigų, viešųjų įstaigų, kurių savininkė yra savivaldybė, savivaldybės valdomų įmonių steigimo, reorganizavimo, pertvarkymo, atskyrimo, likvidavimo ir dėl dalyvavimo steigiant viešuosius ir privačius juridinius asmenis ar tapimo šių juridinių asmenų dalyviu, kai tai būtina šiame įstatyme nustatytoms funkcijoms atlikti arba tai nustato įstatymai. Pažymėtina, kad savivaldybės veikla yra orientuota į viešojo intereso tenkinimą vykdamas įstatymais jai nustatytas funkcijas, todėl, atsižvelgiant į tai, manytina, kad steigti juridinius asmenis ar dalyvauti juose ji gali tiek, kiek tai yra būtina šioms funkcijoms įgyvendinti. Savivaldybės turto investavimas leidžiamas tik įstatymų nustatytais atvejais, o sprendimai dėl investavimo privalo būti

pagrįsti racionaliu viešųjų lėšų panaudojimu. Konkurencijos įstatymo 4 straipsnis įpareigoja viešojo administravimo subjektus užtikrinti sąžiningos konkurencijos laisvę ir nediskriminuoti ūkio subjektų, todėl savivaldybės dalyvavimas rinkoje (tampant juridinių asmenų dalyviu) pateisinamas tik atvejais, kai tai neišvengiamai būtina įstatymais jai pavestų funkcijų vykdymui (viešųjų paslaugų teikimui), užtikrinant konkurenciją, o taip pat, kaip minėta, užtikrinant pagrįstą ir racionalų viešųjų lėšų panaudojimą.

Siūloma pakeisti VSI 15 straipsnio 2 dalies 27 punktą, atsisakant mero vykdomų triukšmo valdymo priežiūros funkcijų atsižvelgiant į tai, kad suteikti savivaldybės tarybai išimtinę kompetenciją prižiūrėti mero funkcijų atlikimą išskirtinai triukšmo valdymo srityje ir taip triukšmo valdymo sritį nepagrįstai išskiriant iš kitų valdymo sričių nėra teisinio pagrindo.

Siūloma pakeisti VSI 15 straipsnio 2 dalies 29 punktą, aiškiau reglamentuojant savivaldybės tarybos išimtinę kompetenciją kainų ir tarifų dydžio nustatymo srityje. VSI ši kompetencija reglamentuota viename straipsnyje, o *VSI projektu* siūloma šią kompetenciją reglamentuoti dalimis (trimis punktais):

- 29 punkte siūloma dėstyti nuostatą, kad savivaldybės taryba tvirtina konkrečiosios atlygintinos (mokamos) viešosios paslaugos kainą tais atvejais, kai teisės aktai nustato, kad viešojo paslauga gali būti gyventojams teikiama atlygintinai, ir kai atlyginimo dydžio nenustato valstybinio administravimo subjekto priimtas norminis administracinis aktas;

- 29¹ punkte siūloma dėstyti nuostatą, kad savivaldybės taryba tvirtina viešosios paslaugos kainos nustatymo metodiką, jeigu viešosios paslaugos teikimą reglamentuojantis įstatymas viešosios paslaugos kainą paveda nustatyti tos paslaugos teikėjui, tačiau nenustato kainos dydžio apskaičiavimo metodikos ir šios metodikos nepaveda nustatyti jokiai valstybinio administravimo subjektui;

- 29² punkte siūloma dėstyti nuostatą, kad įstatymų nustatyta tvarka savivaldybės taryba gali nustatyti vietinių rinkliavų, įmokų ir mokesčių tarifus.

Pažymint, kad savivaldybės taryba yra savivaldybės atstovaujamoji institucija (aukščiausia savivaldybės valdžios institucija), priimanti esminius sprendimus savivaldybės valdymo klausimais, manoma, kad, nuosekliai išdėsčius savivaldybės tarybos kompetenciją, bus sudarytos sąlygos geriau įgyvendinti subsidiarumo principą – savivaldybės administravimo subjektų sprendimai būtų priimami ir įgyvendinami tuo lygmeniu, kuriuo jie yra efektyviausi. Taip pat siekiama užtikrinti savivaldybės tarybos kompetencijos kainų ir tarifų srityje sisteminių reglamentavimą. Siūlomo reglamentavimo įgyvendinimo stebėseną galėtų būti užtikrinama sistemškai per Lietuvos Respublikos savivaldybių administracinės priežiūros įstatymo ir VKVAĮ nuostatų įgyvendinimą. Savivaldybės taryba, priimdama sprendimus VSI 15 straipsnio 2 dalies 29, 29¹ ir 29² punktų pagrindu, turės galimybę atsižvelgti į esamą bendrąjį reguliavimą – VAĮ 20 straipsnio 6 dalį ir atlyginimo už viešąsias paslaugas kriterijus, nustatytus Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2015 m. rugpjūčio 5 d. nutarime Nr. 826 „Dėl atlyginimo už viešąsias ir administracines paslaugas dydžio nustatymo kriterijų aprašo patvirtinimo“.

- 8 *straipsniu* siūloma pakeisti VSI 17 straipsnio 2 dalį, reglamentuojant savivaldybės tarybos posėdžio suaukimą pirmalaikių rinkimų, RK 13 straipsnyje numatytu atveju, metu, taip pat galimybę pirmalaikių rinkimų metu išrinktam merui prisiekti pirmajame savivaldybės tarybos posėdyje. Taip būtų sudaromos sąlygos išvengti teisinio neapibrėžtumo RK 13 straipsnyje nustatytų pirmalaikių rinkimų atveju. VSI 17 straipsnio 10 dalyje tikslinimas atliktas dėl pasikeitusios („mišrios savivaldybės tarybos narių grupės“) sąvokos.

Siūloma pakeisti VSI 17 straipsnio 23 dalį, nustatant pareigą merui ne rečiau kaip kartą per pusę metų vieno iš savivaldybės tarybos posėdžių metu organizuoti mažumos valandą. Patikslinimas būtinas, nes praktinės situacijos (taip pat Vyriausybės atstovų pateikiama informacija) savivaldybėse rodo, kad ne visada pavyksta sklandžiai įgyvendinti opozicijos teises, pavyzdžiui, savivaldybių tarybų darbo reglamentuose nustatomos papildomos sąlygos, apsunkinančios ar ribojančios savivaldybės tarybos mažumos teisės įgyvendinimo formą – mažumos valandą (mažumos valandos organizavimo sąlyga, mažumos vidinis ir raštu išreikštas susitarimas, įvairūs procedūriniai reikalavimai, būtinybė užtikrinti visų privalomų dalyvių buvimą ir pan.).

- 9 *straipsniu* siūloma pakeisti VSI 18 straipsnio 2 dalį, nustatant pareigą savivaldybės

tarybos nustatyta tvarka savivaldybės kolegijos posėdžius transliuoti savivaldybės interneto svetainėje, išskyrus uždarus savivaldybės kolegijos posėdžius, kai posėdyje svarstomi klausimai, kuriuose yra valstybės, tarnybos ar komercinę paslaptį sudarančios informacijos ir (ar) asmens duomenų (įskaitant specialių kategorijų asmens duomenis). Šiuo pakeitimu siekiama didinti savivaldybės kolegijos veiklos viešumą taip užtikrinant gyventojų teisę gauti informaciją, didinti gyventojų pasitikėjimą – viešos transliacijos sudaro sąlygas gyventojams matyti, kaip ir kokiais argumentais remiantis priimami sprendimai, diskusijose atsispindintys argumentai ir pan. Siūloma pripažinti netekusia galios VSĮ 18 straipsnio 2 dalį – atsisakyti savivaldybės Kolegijos funkcijos svarstyti mero politinio pasitikėjimo valstybės tarnautojų pareigybių skaičių – taip užtikrinant mero nepriklausomumą.

- *10 straipsniu* siūloma pakeisti VSĮ 20 straipsnio 2 dalį, nustatant Kontrolės komiteto pirmininko delegavimą ne tik iš savivaldybės tarybos opozicijos narių, bet ir iš daugiausia narių turinčios savivaldybės tarybos mažumos frakcijos ar jų koalicijos narių tais atvejais, kai savivaldybės taryboje nėra pasiskelbusi opozicija. Šiuo siūlymu siekiama užtikrinti Kontrolės komiteto, kaip vieno iš svarbiausių savivaldybės tarybos komitetų, veiklą ir tais atvejais, kai savivaldybės taryboje nėra pasiskelbusi opozicija.

Siūloma pakeisti VSĮ 20 straipsnio 4 dalies 1 punktą, plečiant Kontrolės komiteto kompetenciją teikti siūlymus savivaldybės tarybai paskirti savivaldybės kontrolieriaus pareigas laimėjusį asmenį. VSĮ šią funkciją atlieka meras, todėl taip pat keičiamas VSĮ 27 straipsnio 2 dalies 7 punktas. Šiuo pakeitimu būtų užtikrinamas didesnis savivaldybės kontrolieriaus nepriklausomumas. Šiam pokyčiui įgyvendinti numatoma keisti ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2018 m. lapkričio 28 d. nutarimą Nr. 1176 „Dėl Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo įgyvendinimo“. Taip pat siūloma pakeisti VSĮ 20 straipsnio 4 dalies 3 punktą, atsisakant Komiteto pareigos teikti išvadą dėl savivaldybės kontrolės ir audito tarnybos biudžeto asignavimų darbo užmokesčiui ateinantiems metams. Šiuo pakeitimu siekiama VSĮ nuostatas suderinti su Lietuvos Respublikos biudžeto sandaros įstatymo nuostatomis, kuriose nėra įtvirtinta, kad tvirtindama biudžetą savivaldybės taryba nustato asignavimus darbo užmokesčiui.

Siūloma VSĮ 20 straipsnio 4 dalies 6 punkte nustatyti, kad Kontrolės komitetas savivaldybės tarybai galėtų teikti siūlymus atlikti nepriklausomą išorės savivaldybės turto ir lėšų naudojimo bei savivaldybės veiklos auditą, jei toks auditas nenumatytas savivaldybės kontrolės ir audito tarnybos metų veiklos plane, ir teiktų išvadas dėl šio audito rezultatų. Taip sudaromos sąlygos savivaldybės tarybos nariams, kurie nėra priskiriami savivaldybės tarybos daugumai, geriau atstovauti savo rinkėjams.

- *11 straipsniu* siūloma pakeisti VSĮ 21 straipsnio 6 dalį nustatant galimybę savivaldybės tarybos komiteto nariui pasirinkti dalyvavimo komiteto posėdyje būdą. Pasirinkęs nuotolinio dalyvavimo komiteto posėdyje būdą apie tai reglamento nustatyta tvarka jis informuoja komiteto pirmininką. Siūlomas reglamentavimas sudarys sąlygas efektyvesniam komitetų posėdžių organizavimui bei geresnes sąlygas savivaldybės tarybos nariams dalyvauti komitetų posėdžiuose.

- *12 straipsniu* siūloma pakeisti VSĮ 22 straipsnio 3 dalį, atliekant redakcinio pobūdžio keitimus.

- *13 straipsniu* siūloma pakeisti VSĮ 23 straipsnio 1 dalį, nustatant Etikos komisijos pirmininko delegavimo taisyklę, analogišką Kontrolės komiteto pirmininko delegavimui, siekiant užtikrinti Kontrolės komiteto veiklą tais atvejais, kai savivaldybės taryboje nėra pasiskelbusi opozicija. Taip pat, atsižvelgiant į tai, kad savivaldybės administracijos darbuotojas tiesiogiai pavaldus savivaldybės administracijos direktoriui, nustatoma pareiga ne merui, o savivaldybės administracijos direktoriui paskirti asmenį šios komisijos atsakingojo sekretoriaus pareigoms atlikti. Analogiškais motyvais atliekami VSĮ projekto *14 straipsniu* siūlomi VSĮ 24 straipsnio 1 dalies pakeitimai dėl Antikorupecijos komisijos pirmininko ir šios komisijos atsakingojo sekretoriaus paskyrimo. 24 straipsnio 3 dalies 5 punkte atliekami techninio pobūdžio patikslinimai.

- *15 straipsniu* siūloma papildyti VSĮ 25 straipsnio 4 dalį 5 punktu, nustatant, kad meras užtikrina, kad pagal VKVAĮ nustatytus reikalavimus savivaldybės vidaus auditorių veikla būtų nepriklausoma. Ši nuostata būtina: 1) siekiant užtikrinti teisės aktų sistemiškumą ir nuoseklumą –

VKVAĮ įtvirtintas vidaus audito nepriklausomumo principas turi būti aiškiai susietas su konkrečiu subjektu savivaldybės lygmeniu; 2) aiškiai apibrėžti atsakomybę – įtvirtinamas konkretus subjektas (meras), atsakingas už nepriklausomumo principo įgyvendinimą, taip išvengiant kompetencijų neapibrėžtumo ar atsakomybės išskaidymo; 3) sustiprinti vidaus kontrolės sistemą – vidaus audito nepriklausomumas yra esminė skaidrios, efektyvios ir teisėtos savivaldybės veiklos sąlyga; 4) atitikti vietos savivaldos valdymo modelį – merui, kaip vykdomosios valdžios subjektui tenka sisteminė atsakomybė už tinkamą vidaus kontrolės aplinkos funkcionavimą.

- *16 straipsniu* siūloma pakeisti VSĮ 27 straipsnio 2 dalies 7 punktą ir papildyti šio straipsnio 2 dalį 7¹ punktu aiškiau išdėstant mero funkcijas, susijusias su savivaldybės biudžetinių įstaigų ir viešųjų įstaigų, kurių savininkė yra savivaldybė, vadovų darbo santykiais. Pakeisti šio straipsnio 2 dalies 8 ir 25 punktus, panaikinant mero įgaliojimus skirti į pareigas savivaldybės kontrolės ir audito tarnybos vadovą bei kontroliuoti šios tarnybos vadovo veiklą. Taip pat panaikinti mero teisę teikti siūlymus savivaldybės tarybai dėl pavedimo savivaldybės kontrolės ir audito tarnybai atlikti auditą, kuris nenumatytas šios tarnybos plane, ir suteikti merui teisę siūlyti tarybai priimti sprendimą dėl tokio audito atlikimo. Šias nuostatas siūloma tikslinti, kad būtų sudarytos sąlygos įgyvendinti savivaldybės kontrolės ir audito tarnybos audito ataskaitoje pateiktas rekomendacijas. Šiuo siūlymu siekiama didinti savivaldybės kontrolės ir audito tarnybos nepriklausomumą ir jos atliktų auditų poveikį.

Siūloma pakeisti VSĮ 27 straipsnio 2 dalies 9 ir 19 punktus, suderinant sąvokas su BĮ ir VSTVNDĮ naudojamomis sąvokomis ir atliekant patikslinimus, būtinus reglamentavimo aiškumui, dėl turtinių ir neturtinių teisių įgyvendinimo juridiniame asmenyje, kurio valdyme dalyvauja savivaldybė. Siekiant užtikrinti skaidrumo principo įgyvendinimą, taip pat siūloma nustatyti pareigą savivaldybės metinių ataskaitų rinkinyje pateikti informaciją apie mero fondo lėšų panaudojimą.

Siūloma pripažinti netekusiais galios VSĮ 27 straipsnio 2 dalies 14, 20 ir 21 punktus, taip sudarant teisinę prielaidą efektyviau įgyvendinti savivaldybės vykdomosios institucijos funkcijas.

Siūloma pakeisti VSĮ 27 straipsnio 2 dalies 31 punktą, merą įgaliojant atlikti VKVAĮ nustatytus viešojo juridinio asmens vadovo įgaliojimus, kurie susiję su sprendimų dėl savivaldybės centralizuoto vidaus audito vidaus audito ataskaitoje pateiktų rekomendacijų priėmimu.

- *17 straipsniu* siūloma pakeisti VSĮ 30 straipsnio 2 dalį, plečiant merą pavaduojančio vicemero funkcijas, nustatant, kad merui laikinai nevykdant pareigų, jį laikinai pavaduojantis vicemeras galėtų atlikti VSĮ 27 straipsnio 2 dalies 7¹ punkte nustatytą funkciją – Lietuvos Respublikos darbo kodekso ir Valstybės tarnybos įstatymo nustatyta tvarka įgyvendinti funkcijas, susijusias su savivaldybės biudžetinių įstaigų ir viešųjų įstaigų (kurių savininkė yra savivaldybė) vadovų darbo santykiais (pavyzdžiui, tokiomis kaip atostogų suteikimas, leidimas dirbti nuotoliniu būdu ir pan.), šiuo pakeitimu prisidedant prie esamo reguliavimo praktinio taikymo tobulinimo; atlikti VSĮ 27 straipsnio 2 dalies 19 punkte nustatytą funkciją – pagal savivaldybės tarybos nustatytą tvarką atstovavimo Lietuvoje ir užsienyje išlaidoms apmokėti naudoti mero fondo lėšas ir atsiskaityti už jų naudojimą, taip užtikrinant geresnį savivaldybės interesų atstovavimą Lietuvoje ir užsienyje.

- *18 straipsniu* siūloma papildyti VSĮ 34 straipsnio 6 dalį 2¹ punktu, plečiant savivaldybės administracijos direktoriaus funkcijas dėl savivaldybės centralizuoto vidaus audito tarnybos ilgalaikio ir metinio veiklos plano tvirtinimo, dėl sprendimo pasitelkti atitinkamų sričių specialistus (ekspertus), kai atliekamas specifinių sričių vidaus auditas, priėmimo, dėl kitų VKVAĮ viešojo juridinio asmens vadovo funkcijų atlikimo, jeigu VSĮ nenustatyta kitaip.

Siūloma pakeisti VSĮ 34 straipsnio 6 dalies 3 punktą, suderinat jį su VSĮ projekto 19 straipsniu keičiamu VSĮ 35 straipsniu.

- *19 straipsniu* siūloma pakeisti VSĮ 35 straipsnį, atsisakant galimybės steigti seniūnijas, kurių teisinė forma – biudžetinė įstaiga. Šiuo metu nėra nė vienos seniūnijos, kurios teisinė forma būtų biudžetinė įstaiga – visos esamos seniūnijos veikia kaip biudžetinių įstaigų filialai – savivaldybių administracijų filialai. Pastebėtina, kad pagal galiojantį reglamentavimą biudžetinė įstaiga seniūnija galėtų būti steigiama tik viešosioms paslaugoms teikti, o tai susiaurintų šiuo metu veikiančių seniūnijų, kaip biudžetinių įstaigų filialų, veiklos apimtį. VSĮ projektu taip pat siūloma mažinti pretendentų į seniūno pareigas konkurso komisijos narių skaičių nuo 7 iki 5, nustatant, kad tik 2 šios

komisijos nariai būtų tos seniūnijos aptarnaujamos teritorijos seniūnijos sueigos deleguoti asmenys, atsižvelgiant į tai, kad seniūnaitis neretai išrenkamas nedideliu gyventojų balsų skaičiumi, jo atstovavimas visai seniūnaitijos bendruomenei tam tikrais atvejais galėtų būti kvestionuotinas (kandidatui į seniūnaičius taip pat nėra taikomi jokie kvalifikaciniai reikalavimai), o atitinkamai seniūnas yra valstybės tarnautojas, kuriam taikomi Valstybės tarnybos įstatyme nustatyti reikalavimai.

- *20 straipsniu* siūloma pakeisti VSĮ 36 straipsnio 3, 4 ir 6 punktus, tikslinant sąvokas, taip pat įpareigojant seniūną seniūnijos metinio veiklos plano įgyvendinimo ataskaitą ir seniūnijos sueigos sprendimą dėl šios ataskaitos teikti ne merui, o savivaldybės administracijos direktoriui (atsižvelgiant į tai, kad seniūnija yra savivaldybės administracijos filialas). Seniūnija pavaldumo koordinaciniais ryšiais siejama su savivaldybės administracijos direktoriumi, todėl ataskaitos teikimas jam yra pagrįstas.

- *21–24 straipsniais* siūloma pakeisti VSĮ 38–41 straipsnius:

1. Sudaryti geresnes sąlygas seniūnaičiui atstovauti seniūnaitijos bendruomenei:

- Seniūnaitijos nebūtų sudaromos savivaldybėse, kuriose neįsteigtos seniūnijos. Dėl efektyviai atliekamų savivaldybių funkcijų, vidaus administravimo procesų savivaldybėse centralizavimo ir didelės valdymo procesų savivaldybėje skaitmeninimo spartos, miesto tipo – Vilniaus miesto, Alytaus miesto, Kauno miesto, Klaipėdos miesto, Palangos miesto, Panevėžio miesto, Šiaulių miesto – savivaldybėms suteikiama galimybė savo nuožiūra spręsti dėl minėto reikalavimo laikymosi. Manytina, kad toks nuoseklumas užtikrintų seniūnijų „išlaikymą“ (nenaikinimą), paskatintų seniūnaitijų atsiradimą kaimiškiose savivaldybėse ir kartu nekeltų savivaldybėms, kuriose nėra įsteigtos seniūnijos, bet yra sudarytos seniūnaitijos, prisitaikymo prie siūlomo teisinio reguliavimo įgyvendinimo naštos, taip pat užtikrintų seniūnaičio instituto stiprinimo idėjos įgyvendinimą bei nuoseklų visų savivaldybėje veikiančių struktūrinių grandžių įsitraukimą į tai.

- Kandidatais į seniūnaičius galėtų būti tik toje seniūnaitijoje gyvenamąją vietą deklaravę asmenys.

- Seniūnaičio rinkimai būtų laikomi įvykusiais, jeigu juose dalyvautų ir savo valią išreikštų ne mažiau kaip 5 procentai seniūnaitijos gyventojų. Pakartotiniai rinkimai būtų organizuojami po dviejų mėnesių, jie būtų laikomi įvykusiais, jeigu juose dalyvautų ir savo valią išreikštų ne mažiau kaip 4 procentai seniūnaitijos gyventojų. Pakartotiniuose rinkimuose neišrinkus seniūnaičio, jo rinkimai organizuojami ne anksčiau kaip po 6 mėnesių nuo mero sprendimo dėl seniūnaičio rinkimų organizavimo, priimto gavus seniūnaitijos gyventojų argumentuotą kreipimąsi. Pakartotiniuose rinkimuose siūloma nustatyti didesnę valią seniūnaičio rinkimuose išreiškusių gyventojų procentinę ribą. Įvertinus duomenis apie seniūnaitijose gyvenančių gyventojų skaičių buvo pasirinktas 4 procentų dydis, nes toks dydis leidžia pakartotiniuose rinkimuose seniūnaitį išrinkti mažesniai gyventojų skaičiui nei pirmuose rinkimuose, kartu eliminuoja galimybę, kad seniūnaitį išrinktų mažiau nei vienas procentas seniūnaitijos gyventojų; pavyzdžiui, jeigu seniūnaitijoje gyvens 102 gyventojai – 5 proc. sudarys 5 gyventojai, o 4 proc. – 4 gyventojai; jeigu seniūnaitijoje gyvens 1113 gyventojų – 5 proc. sudarys 56 gyventojai, o 4 proc. – 45 gyventojai. Manytina, kad siūlomas seniūnaičių rinkimų modelis skatintų gyventojus būti aktyvesnius – tiek siūlant pretendentes, tiek renkant seniūnaičius. Dviejų turų seniūnaičių rinkimai ir per antrą turą neišrinkus seniūnaičio sudaroma galimybė bendruomenei kreiptis į merą dėl naujų seniūnaičio rinkimų organizavimo sudarys sąlygas savivaldybėse formuoti kokybiškam naujam bendruomenės atstovavimui. Manytina, kad siūlomais pakeitimais yra ne tik reglamentuojamas seniūnaičio rinkimas, bet ir gyventojų teisės dalyvauti seniūnaičio rinkimuose realizavimas. Antruoju seniūnaičių rinkimo turu sudaromos sąlygos gyventojams, dėl kokių nors priežasčių negalėjusiems dalyvauti pirmajame seniūnaičio rinkimo ture dalyvauti seniūnaičio rinkimuose taip sudarant visas sąlygas gyventojams išrinkti jų gyvenamosios vietos atstovą – seniūnaitį. Atvejais, kai seniūnaitijos gyventojai nemato atstovavimo per seniūnaitį poreikio ir seniūnaitis nėra išrenkamas, seniūnaitijos gyventojai savo bendruomeninius interesus gali realizuoti per toje seniūnaitijoje veikiančias bendruomenines organizacijas.

2. Didinti seniūnaičio instituto patrauklumą ir seniūnaičio ir bendruomenės atstovų socialines garantijas:

– Siūloma nustatyti pareigą darbdaviui atleisti seniūnaitį ir bendruomeninių organizacijų atstovą nuo tiesioginio darbo ar pareigų išlaikant jų darbo vietą tais atvejais, kai seniūnaitis dalyvauja seniūnaičių ar seniūnijos sueigose, dalyvauja savivaldybės tarybos, savivaldybės tarybos komitetų, komisijų posėdžiuose, kai svarstomas jų atstovaujamos seniūnaitijos klausimas ir kai yra gautas savivaldybės tarybos posėdžių sekretoriaus kvietimas. Bendruomeninių organizacijų atstovai seniūnijos sueigos metu atleidžiami nuo tiesioginio darbo ar pareigų bet kurioje institucijoje, įstaigoje, įmonėje ar organizacijoje, išsaugant jiems darbo vietą. Pastebėtina, kad siūloma nustatyti analogišką, VSI 22 straipsnio 11 dalyje nustatytą reglamentavimą, pagal kurį savivaldybės tarybos sudaromų komisijų nariai, kurie nėra savivaldybės tarybos nariai, komisijų posėdžių metu atleidžiami nuo tiesioginio darbo ar pareigų bet kurioje institucijoje, įstaigoje, įmonėje ar organizacijoje, išsaugant jiems darbo vietą. Atkreiptinas dėmesys, kad savivaldybės tarybos sudaromų komisijų nariais gali būti ne tik savivaldybės tarybos nariai, bet ir valstybės tarnautojai, darbuotojai, dirbantys pagal darbo sutartis, ekspertai, gyvenamųjų vietovių bendruomenių atstovai – seniūnaičiai, seniūnaičių sueigos deleguoti atstovai, visuomenės atstovai (Lietuvos Respublikoje įregistruotų viešųjų juridinių asmenų, išskyrus valstybės ar savivaldybės institucijas ar įstaigas, įgalioti atstovai), bendruomeninių organizacijų atstovai, kiti savivaldybės gyventojai (VSI 22 str. 3 d.). Taigi siūlomas reguliavimas (atleisti seniūnaičius nuo tiesioginio darbo ar pareigų) yra analogiškas kitiems savivaldybės tarybos sudaromų komisijų nariams taikomam reguliavimui. Minėtų nuostatų taikymo praktikoje problemų įsigaliojus naujos redakcijos VSI, įtvirtinusiui naują vietos savivaldos modelį, nebuvo nustatyta, todėl analogijos taikymas, praktinio taikymo problemų neturėtų sukelti.

– Siūloma nustatyti, jog seniūnaičių sueigos priimti sprendimai yra teisėti, jeigu joje dalyvauja daugiau kaip pusė tos seniūnaitijos seniūnaičių, o tais atvejais, jeigu seniūnijos nėra įsteigtos – daugiau kaip 30 procentų tos savivaldybės seniūnaitijų seniūnaičių. Ši nuostata paveiktų Alytaus miesto ir Klaipėdos miesto savivaldybes, nes jose nėra seniūnijų – yra sudarytos tik seniūnaitijos. 2025 m. duomenimis, Alytaus mieste veikė 14 seniūnaitijų, o Klaipėdos mieste – 56 seniūnaitijos, tokiu atveju seniūnaičių sueiga būtų teisėta, jei joje dalyvautų atitinkamai 4 (Alytaus mieste) ir 17 (Klaipėdos mieste) seniūnaičių.

– Siūloma neplėsti išlaidų, kurias gali patirti seniūnaičiai vykdydami veiklą, sąrašo, taip pat siūloma palikti savivaldybėms teisę spręsti dėl išmokų seniūnaičių veiklos išlaidoms skyrimo. Savivaldybei nusprendus skirti išmokas, siūloma nustatyti seniūnaičiui kompensuojamą maksimalų veiklos išlaidų dydį – ne didesnį, kaip 10 procentų atitinkamų metų vidutinio šalies darbo užmokesčio, taikomo apdraustųjų asmenų valstybinio socialinio draudimo įmokų bazei skaičiuoti (VDU), dydžio išmoka, kuri būtų mokama ir už ją atsiskaitoma ne rečiau kaip vieną kartą per ketvirtį – būtų kompensuojamos faktiškai patirtos išlaidos. Konkretų šios išmokos dydį ir atsiskaitymo tvarką nustatytų savivaldybės taryba. Šiuo siūlymu siekiama fiksuoti maksimalų išmokos dydį ir taip užtikrinti, kad atotrūkis tarp savivaldybių ilgainiui mažėtų – dabar savivaldybės skiria nuo 40 iki 200 eurų. Skirti išmoką siūloma palikti kaip teisę, o ne pareigą, nes pareigos nustatymas suponuotų valstybės biudžeto lėšų poreikį savivaldybių patirtoms išlaidoms kompensuoti. Atsižvelgiant į tai, kad šiuo metu savivaldybėse yra apie 3200 seniūnaitijų, preziumuojant, kad seniūnaitijų seniūnaičių išmokoms savivaldybių tarybos nustatytų seniūnaičių, su jų kaip seniūnaičių veikla susijusių kanceliarinių, pašto, telefono, interneto ryšio, transporto išlaidų vidutinę 180 eurų dydžio kompensaciją, per metus (12 mėn.) šios išlaidos galėtų sudaryti apie 6 912 000 eurų. Atveju, jei visų savivaldybių tarybos nustatytų galimą maksimalią (10 procentų VDU) visų seniūnaičių kompensuojamų išlaidų lėšų sumą, o visi seniūnaičiai patirtų maksimalias galimas patirti kompensuojamas išlaidas, ši suma galėtų sudaryti 8 870 400 eurų.

Tobulinti seniūnaičio įgaliojimų reglamentavimą: siūloma nustatyti, kad seniūnaičio įgaliojimai nutrūksta bei nauji rinkimai organizuojami ir tais atvejais, kai seniūnaitis ne tik atsisako savo pareigų ar jam mirus, ar dėl atsiradusios negalios, ar įsiteisėjus teismo nuosprendžiui, kuriuo seniūnaitis pripažintas kaltu dėl sunkaus ar labai sunkaus nusikaltimo padarymo, ar seniūnaičiui tapus įstatymų nustatyta tvarka uždraustos organizacijos nariu, bet ir gyvenamąją vietą deklaravus kitoje

seniūnaitijoje arba deklaravus išvykimą iš Lietuvos Respublikos, taip pat tais atvejais, kai ne mažiau kaip 10 procentų tos seniūnaitijos gyventojų pateikia merui argumentuotą kreipimąsi dėl seniūnaičio atšaukimo. Nauji seniūnaičio rinkimai organizuojami ne vėliau kaip per 6 mėnesius nuo seniūnaičio įgaliojimų nutrūkimo dienos. Pažymėtina, kad seniūnaitis, kaip gyvenamosios vietos atstovas, veikia ne tik jį išrinkusių gyventojų, bet visų tos vietovės gyventojų labui, todėl seniūnaičiui atstatydinti siūloma taikyti 10 proc. seniūnaitijos gyventojų argumentuotą kreipimąsi. Taip pat pažymėtina, kad, pavyzdžiui, seniūnaitijose, kuriose gyvena 100 gyventojų (siūlomu pakeitimu dėl seniūnaičio atšaukimo) seniūnaičiui atšaukti pakaktų 10 gyventojų.

– Taip pat VSI projektu siekiama didinti veiklos skaidrumą – siūloma nustatyti seniūnaičių ir seniūnijos sueigos protokolų viešinimą pagal VSI 43 straipsnyje nustatytus reikalavimus.

- *25 straipsniu* siūloma pakeisti VSI 54 straipsnį, viename straipsnyje konsoliduojant savivaldybės atsakomybę už viešųjų paslaugų teikimą ir už viešųjų paslaugų teikimo administravimą. Siekiama sudaryti teisinę prielaidą mažinti skirtumus tarp savivaldybių ir tarp skirtingų viešųjų paslaugų užtikrinant savivaldybės gyventojų teisę į viešųjų paslaugų prieinamumą, kokybę ir teikimo nepertraukiamumą. Siūloma aiškiai reglamentuoti savivaldybės atsakomybę prieš gyventojus nepriklausomai nuo to, kas teikia viešąją paslaugą arba kas administruoja viešosios paslaugos teikimą.

- *26 straipsniu* siūloma pakeisti VSI 55 straipsnį sistemiškai konsoliduojant visas VSI aktualioje redakcijoje esančias viešųjų paslaugų teikimą reglamentuojančias nuostatas. Siūlomais pakeitimais siekiama sudaryti sąlygas aiškesniam supratimui, kas yra viešosios paslaugos teikimas, kaip viešosios paslaugos teikimas gali būti perduodamas kitai savivaldybei. Sprendimų dėl to, kurios viešosios paslaugos (viešųjų paslaugų teikimas) yra perduodamas, diskrecija paliekama savivaldybių taryboms. Tokius sprendimus savivaldybės galės priimti atsižvelgdamos į įsipareigojimus savivaldybės bendruomenei ir savivaldybės bendruomenės interesus, tačiau be apribojimų, nustatančių baigtinį viešųjų paslaugų, kurių teikimas gali būti perduodamas, sąrašą. Toks lankstumas teminiu aspektu, kartu su aiškiai apibrėžtomis atsakomybės ribomis leis prisitaikyti prie vietos sąlygų, kurios savivaldybėse yra skirtingos dėl geografinės padėties, demografinių ypatumų, socialinės struktūros, žmogiškųjų išteklių, infrastruktūros, ekonominių ir finansinių bei kitų aspektų. Viešųjų paslaugų teikimo perdavimas gali tapti ir veiksminga priemone užtikrinant viešųjų paslaugų kokybę ir prieinamumą. Kokybės aspektu, sutelkus išteklius gali būti užtikrinta, kad bus pakankamai kvalifikuoto paslaugą teikiančio personalo ir bus galima pasinaudoti bendrai naudojama infrastruktūra. Prieinamumo aspektu – svarbu tai, kad viešojoji paslauga gali tapti geografiškai ir fiziškai prieinama ją gauti norintiems gyventojams tose savivaldybėse, kuriose nebuvo teikiama (pavyzdžiui, ne visose savivaldybėse užsitikrinamas techninės kūrybos, technologijų kryptų neformalusis švietimas, specializuotos socialinės paslaugos vaikams su raidos sutrikimais ir juos auginančioms šeimoms ir kt.). Atsakomybė už kitai savivaldybei perduotą viešosios paslaugos teikimą turėtų būti suprantama kaip atsakomybė savivaldybės bendruomenei, kuri ir toliau lieka savivaldybei, perdavusiai šios paslaugos teikimą. Tai reiškia, kad paslaugos teikimą perdavusi savivaldybė atsako už tai, kad: viešojoji paslauga būtų teikiama; paslaugos teikimas atitiktų projekto 25 straipsniu keičiamo VSI 54 straipsnio 1 dalies nuostatas; savivaldybės tarybos sprendimas dėl viešosios paslaugos teikimo perdavimo kitai savivaldybei ir savivaldybių tarpusavio sutartis užtikrintų perduodančios savivaldybės atsakomybės įgyvendinimą. Siūlomas reglamentavimas tiesiogiai atliepia ir įvairių Europos Sąjungos ir Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijų teikiamas rekomendacijas Lietuvai, tarp jų – 2025 m. Europos Semestro Šalies ataskaitoje teikiamą rekomendaciją stiprinti regionų visuomeninį ir ekonominį atsparumą, ypač atsižvelgiant į geopolitinių rizikų poveikį visoje Lietuvoje, be kita ko, tobulinant dabartinę teisinę ir institucinę sistemą siekiant skatinti savivaldybių bendradarbiavimą teikiant viešąsias paslaugas ir kuriant vietos klasterius (prieiga internetu: https://economy-finance.ec.europa.eu/document/download/6c6b5a51-d3d3-4843-8035-df042a92e031_en?filename=LT_CR_SWD_2025_215_1_EN_autre_document_travail_service_part_1_v3.pdf (25 p.).

Siūlomais pakeitimais nustatomi reikalavimai savivaldybių tarybų sprendimams (tiek viešosios paslaugos teikimą perduodančios savivaldybės, tiek savivaldybės, kuriai yra perduodamas šios viešosios paslaugos teikimas) bei šių sprendimų įgyvendinimą reglamentuojančioms savivaldybių pasirašomoms sutartims.

- 27 *straipsniu* siūloma pakeisti VSI 56 straipsnį – siūloma nustatyti, kad savivaldybė viešųjų paslaugų teikimo administravimą gali perduoti ne tik kitai savivaldybei arba juridiniam asmeniui, kuriame savivaldybė dalyvauja kartu su kitomis savivaldybėmis, bet ir savivaldybių įsteigtam juridiniam asmeniui, planuojančiam ir koordinuojančiam nacionalinės regioninės politikos įgyvendinimą – regiono plėtros tarybai. Siūlomi pakeitimai taip pat įgyvendina Vyriausybės programos 513 punkto „Regionų plėtros taryboms suteiksime regionų plėtrai svarbiausias viešojo administravimo funkcijas, kad sprendimai dėl regionų plėtros būtų priimami ir įgyvendinami regionuose“ ir Europos Komisijos pagal 2026 metų Techninės paramos priemonės kvietimą atrinktame projekte 26LT01 „Reinforcing the Governance Framework for Effective Regional Policy in Lithuania“ kur, be kitų tobulinamų regioninės politikos aspektų yra numatytas ir infrastruktūros bei viešųjų paslaugų teritorinio planavimo, strateginio investicijų planavimo ir reguliavimo priemonių integravimas regioniniu lygmeniu.

Savivaldybės administravimo subjektai organizuoja ir administruoja viešųjų paslaugų teikimą gyventojams vadovaudamiesi Viešojo administravimo įstatymo 20 straipsnio 4 dalies nuostatomis ir vykdydami jame nustatytas pareigas. Siūloma nustatyti atvejus, kada savivaldybė turi parinkti viešosios paslaugos teikėją: kai tai numato viešosios paslaugos teikimą reglamentuojantis įstatymas, kai pradedama teikti nauja, iki tol neteikta viešoji paslauga arba kai viešosios paslaugos teikimas nėra reglamentuotas įstatymu. Numatyta, kad viešosios paslaugos teikėjas būtų parenkamas vadovaujantis viešųjų pirkimų, specialiųjų pirkimų arba koncesijų teisiniu reglamentavimu, o siekiant užtikrinti paslaugų kokybę galėtų būti parenkamas ir daugiau nei vienas viešosios paslaugos teikėjas. Taip pat siūloma nustatyti, kad šiame straipsnyje nustatytais atvejais savivaldybė galėtų steigti juridinį asmenį viešajai paslaugai teikti arba pavesti ją teikti jau veikiančiam savivaldybės įsteigtam juridiniam asmeniui. Savivaldybė negali perduoti viešosios paslaugos teikimo administravimo funkcijų, susijusių su viešosios paslaugos teikimo taisyklių ar tvarkos nustatymu (jeigu šios taisyklės ar tvarka nėra nustatyti aukštesnės galios teisės aktais). Siūlomais pakeitimais taip pat nustatomi reikalavimai savivaldybių tarybų sprendimams (tiek viešosios paslaugos teikimo administravimą perduodančios savivaldybės, tiek savivaldybės, kuriai yra perduodamas šios viešosios paslaugos teikimo administravimas) bei šių sprendimų įgyvendinimą reglamentuojančioms savivaldybių pasirašomoms sutartims.

Sistemiškai vertinant VAI 5 ir 6 straipsnių nuostatas, savivaldybės negalės perduoti viešosios paslaugos teikimo administravimo subjektui, kuriam pagal VAI nuostatas tokie įgaliojimai negali būti suteikti. Manytina, kad siūlomų viešųjų paslaugų teikimo administravimą reglamentuojančių nuostatų pakeitimų turinys šiame straipsnyje konsoliduojant bei sistemiškai ir aiškiai dėstant visas viešųjų paslaugų teikimo administravimą reglamentuojančias nuostatas savivaldybėms sudarys sąlygas pradėti taikyti jas praktikoje bei lengviau įgyvendinti reglamentavimą.

VSI projektu atsisakoma ūkinės veiklos (įskaitant ir naują ūkinę veiklą) reglamentavimo. Teisės aktai nedraudžia savivaldybei vykdyti kitos veiklos, kuri nėra laikoma viešąja paslauga, įskaitant ir komercinio pobūdžio veiklą. Skirtingai nuo pareigos užtikrinti viešųjų paslaugų teikimą savivaldybės gyventojams, vykdyti komercinio pobūdžio veiklą savivaldybė turi teisę (bet ne pareigą). Manytina, kad tokias teises turi ir kiti juridiniai asmenys, kurių steigėja yra Vyriausybė, todėl (esant poreikiui ir (ar) sprendimui) šios teisės vykdyti komercinio pobūdžio veiklą ribojimas (esant tokim poreikiui) turėtų būti nustatomas sistemiškai. Atsižvelgiant į tai, siūloma VSI atsisakyti nuostatų, susijusių su naujos ūkinės veiklos vykdymu savivaldybėse. Savivaldybės, priėmusios sprendimą vykdyti ūkinę veiklą (įskaitant ir komercinio pobūdžio veiklą) privalės taikyti Konkurencijos įstatymo nuostatas – tokiu būdu bus užtikrintas rinkos mechanizmo veikimas.

- 28, 29 ir 30 *straipsniais* siūloma pakeisti VSI 57, 60 ir 65 straipsnius, atliekant redakcinio pobūdžio keitimus, reikalingus sąvokoms ir formulėms suvienodinti.

- *31 straipsniu* siūloma pakeisti VSI 67 straipsnį, atliekant pakeitimus, reikalingus savivaldybės kontrolės ir audito tarnybos bei savivaldybės centralizuoto vidaus audito tarnybos reglamentavimo aiškumui gryninti. Siūloma:

- įvardyti vidaus ir išorės auditus savivaldybėje atliekančius asmenis;
- aiškiau reglamentuoti savivaldybės kontrolės ir audito atskaitingumą savivaldybės tarybai, šios tarnybos veiklai užtikrinti reikalingų vidaus administravimo funkcijų atlikimą;

- aiškiau reglamentuoti savivaldybės kontrolės ir audito tarnybos funkcijas – atlikti ne tik išorės finansinį, atitikties ir veiklos auditą, bet taip pat ir vertinimus, bei nustatyti audituojamus subjektus ir pareigas;

- papildyti nauja nuostata (nauju 9¹ punktu), kuria nustatoma pareiga merui ir audituojamų subjektų vadovams gavus iš savivaldybės kontrolieriaus 67 straipsnio 9 dalies 8 punkte nurodytas rekomendacijas per savivaldybės kontrolieriaus nustatytą terminą pateikti rekomendacijų įgyvendinimo priemones ir jų įgyvendinimo terminus bei savivaldybės kontrolieriaus nustatyta tvarka informuoti savivaldybės kontrolės ir audito tarnybą apie rekomendacijų įgyvendinimo eigą ir rezultatus. Šiuo keitimu sudaromos sąlygos didinti savivaldybės kontrolės ir audito tarnybos atliekamo audito poveikį;

- audito atlikimo tikslais gauti prisijungimus prie audituojamo subjekto duomenų valdymo ir apskaitos sistemų;

- 5 metų nepriklausomo vidaus audito atlikimo dažnį savivaldybės kontrolės ir audito tarnyboje siūloma pakeisti į 4 metų dažnį, nepriklausomo vidaus audito paslaugas įsigyjant VPI nustatyta tvarka. Taip pat siūloma nustatyti, kad vidaus auditas atliekamas VKVAI ir finansų ministro nustatyta tvarka. Šiuo pakeitimu būtų sumažintos Specialiųjų tyrimų tarnybos 2025 m. birželio 26 d. rašte

(prieiga internetu: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/aaa4dce0525e11f0a19dcea0bcc863ad?jfwid=-w1o205o46>) Nr. 4-01-5916 įvardintos rizikos dėl savivaldybių tarybų rinkimo ciklo įtakos laiku atliktinam vidaus auditui savivaldybės kontrolės ir audito tarnyboje ir taip pat panaikinta galimybė pasireikšti rizikai dėl galimai suteiktos diskrecijos savivaldybės kontrolieriui spręsti dėl vidaus audito apimties ir tikslų.

- *32 straipsniu* siūloma pripažinti netekusiu galios VSI 68 straipsnį, nes vidaus kontrolės ir vidaus audito veikimas, tikslai ir dalyvių kompetencija vidaus kontrolės ir vidaus audito srityse nustatyti VAVKI.

- *33 straipsniu* siūloma pakeisti VSI 70 straipsnį, aiškiau reglamentuojant savivaldybės administravimo subjektų priimtų teisės aktų ar administracinių sprendimų apskundimo tvarką ir suderinant įstatyme naudojamas sąvokas bei formuluotes; *34 straipsniu ir 35 straipsniu* tikslinamos 71 straipsnyje ir 72 straipsnyje naudojamos sąvokos.

- *36 straipsniu* siūloma patvirtinti VSI pakeitimo įstatymui įgyvendinti ir taikyti būtinas nuostatas:

- Įstatymas, išskyrus 7 straipsnio 10 dalį, įsigalioja nuo 2026 m. spalio 1 d., ši data siejama su 2027 m. pavasarį vyksiančiais savivaldybių tarybų ir savivaldybių merų rinkimais;

- 7 straipsnio 10 dalies įsigaliojimą siūloma nukelti iki 2028 m. sausio 1 d. – siekiama suteikti pakankamai laiko savivaldybėms prisitaikyti prie siūlomo reguliavimo: 1) įsivertinti gyventojams atlygintinai teikiamų viešųjų paslaugų apimtį (tiek viešųjų paslaugų, kurių kainos nenustato įstatymas ar valstybinio administravimo subjekto priimtas norminis administracinis aktas, reglamentuojantis tos viešosios paslaugos teikimą, tiek viešųjų paslaugų, kurių teikimą reglamentuojantis įstatymas paveda viešosios paslaugos teikėjui nustatyti atlyginimo už viešąją paslaugą dydį, tačiau nenustato šio dydžio apskaičiavimo metodikos ir nepaveda šios metodikos nustatyti jokiam valstybinio administravimo subjektui); 2) nustatyti viešosios paslaugos savikaina ekonomiškai pagrįstą viešosios paslaugos kainą arba parengti viešosios paslaugos savikaina ekonomiškai pagrįstą viešosios paslaugos kainos nustatymo metodiką;

- šio įstatymo 21 straipsnio 8 dalies nuostatos, reglamentuojančios seniūnaičio įgaliojimų netekimo pagrindus, taikomos tik tiems pagrindams, kurie atsirado po šio įstatymo įsigaliojimo. Iki įsigaliojimo pradėtos procedūros baigiamos pagal iki tol galiojusią tvarką.

VKVAĮ projekto:

- *1 straipsniu* siūloma pakeisti 9 straipsnio 3 dalį, patikslinant nuostatas dėl savivaldybės centralizuoto vidaus audito tarnybos ir pateikiant sąrašą subjektų, kuriuose vidaus auditą atlieka savivaldybės centralizuoto vidaus audito tarnyba. Šiuo siūlymu siekiama VKVAĮ ir visai vidaus audito sistemai suteikti daugiau teisinio aiškumo, įvardijant, kad savivaldybės centralizuoto vidaus audito tarnyba atlieka vidaus auditą juridiniuose asmenyse (išskyrus savivaldybės kontrolės ir audito tarnybą), kurie su savivaldybės administracija nesusieti pavaldumo koordinaciniais ryšiais ir kurie gali būti savarankiškai asignavimų valdytojai.

Siūloma pakeisti 9 straipsnio 7 dalį, atliekant redakcinio pobūdžio patikslinimus ir papildant ją 4 punktu, taip sudarant sąlygas VPI nustatyta tvarka įsigyti vidaus audito paslaugas vidaus auditui savivaldybės kontrolės ir audito tarnyboje atlikti. Šia nuostata siekiama suderinti VKVAĮ nuostatas su 2024 m. birželio 6 d. priimtu Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo Nr. I-533 3, 9, 12, 15, 17, 18, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 27, 29, 30, 32, 33, 34, 35, 38, 63, 67 ir 68 straipsnių pakeitimo įstatymu Nr. XIV-2688 ir pašalinti koliziją tarp teisės aktų, kuri yra įvardinta Specialiųjų tyrimų tarnybos 2025 m. birželio 26 d. rašte Nr. 4-01-5916.

- *2 straipsniu* siūloma pakeisti 10 straipsnio 1 dalį, nustatant, kad savivaldybės centralizuoto vidaus audito tarnybos pavaldumas ir atskaitingumas reglamentuojamas Vietos savivaldos įstatyme, atsižvelgiant į VKVAĮ nustatytą vidaus kontrolės ir vidaus audito tarnybos pavaldumo ir atskaitingumo reglamentavimą (VKVAĮ nustatyta, kad vidaus audito tarnyba yra tiesiogiai pavaldi ir atskaitinga viešojo juridinio asmens vadovui <...>).

- *3 straipsniu* siūloma pakeisti 11 straipsnio 3 ir 4 dalis ir papildyti 3¹ ir 4¹ straipsniais, suteikiant reglamentavimui daugiau skaidrumo ir teisinio aiškumo. Dėl Konstitucijoje įtvirtinto savivaldybių veiklos savarankiškumo VKVAĮ 11 straipsnio 3 ir 4 dalių nuostatų savivaldybės centralizuoto vidaus audito tarnybos praktikoje negali pritaikyti, todėl siūloma šiuos straipsnius patikslinti, nustatant, kad jie netaikomi savivaldybės centralizuoto vidaus audito tarnyboms, ir straipsnį papildyti 3¹ ir 4¹ dalimis, kuriose siūloma įtvirtinti nuostatas, aktualias šioms tarnyboms.

- *4 straipsniu*, siekiant sudaryti sąlygas pasirengti įstatymo įgyvendinimui, siūloma nustatyti, kad VKVAĮ projektas įsigalioja 2026 m. spalio 1 d.

VPI projektu ir PAVETPPSPS projektu:

- Įgyvendinamas Konstitucinio Teismo nutarimas. Šiais projektais siūloma tikslinti VPI 10 straipsnio ir PAVETPPSPS 19 straipsnio nuostatas, nustatant, kad siekiant užtikrinti viešųjų paslaugų, užtikrinančių savivaldybės bendruomenės poreikius, prieinamumą, nepertraukiamumą ir gerą kokybę, vidaus sandoris gali būti sudaromas (kai VSI 56 straipsnio 2 dalyje nurodytu atveju savivaldybė turi parinkti viešosios paslaugos teikėją) tik tuomet, jeigu, įvykdžiusi viešąjį pirkimą arba atlikusi rinkos dalyvių konsultaciją arba konkrečiais duomenimis pagrįstą analizę, perkančioji organizacija pagrįs, kad nesudarius vidaus sandorio su savivaldybės įsteigtu viešosios paslaugos teikėju nebūtų įmanoma užtikrinti visų VSI 54 straipsnio 1 dalyje nustatytų reikalavimų viešajai paslaugai teikti. Sudarydama vidaus sandorį perkančioji organizacija privalės užtikrinti, kad šiame sandoryje bus nustatytos tos pačios viešosios paslaugos teikimo sąlygos, kurios buvo deklaruotos viešojo pirkimo metu arba atliekant rinkos dalyvių konsultaciją, arba atliekant šioje dalyje nurodytą analizę – toks sąlygų suvienodinimas atliepia vieną iš Konstitucinio Teismo suformuluotų kriterijų – tinkamos konkurencijos užtikrinimą.

Savo nutarimuose Konstitucinis teismas konstatavo, kad vidaus sandoriai negali būti sudaromi bet kuriuo atveju („automatiškai“) – jie gali būti sudaromi tik atvejais, kai kitais būdais neįmanoma užtikrinti savivaldybėms įstatymais pavestų teikti viešųjų paslaugų prieinamumo, nepertraukiamumo ir geros kokybės, prieš tai įvertinus sprendimo sudaryti vidaus sandorį įtaką sąžiningai konkurencijai (Konstitucinio Teismo 2022 m. gegužės 5 d. nutarimas Nr. KT54-N5/2022). Tuo tarpu „<...> prielaidos užtikrinti sąžiningą konkurenciją savivaldybėms administruojant viešųjų paslaugų teikimą būtų sudaromos *inter alia* tik konkrečiu atveju įsitikinus, kad, savivaldybei pavedus viešųjų paslaugų teikimą jau įsteigtam viešųjų paslaugų teikėjui, taip jam nėra teikiamos privilegijos, nėra

diskriminuojami kiti atitinkamoje rinkoje veikiantys ūkio subjektai“ (Konstitucinio Teismo 2024 m. spalio 10 d. nutarimas Nr. KT80-N11/2024).

VPI 10 straipsnio 1 dalyje yra perkeltos Europos Sąjungos Direktyvos 2014/24/ES 12 straipsnio 1 dalies nuostatos. Tiek VPI, tiek Europos Sąjungos Direktyvoje nustatytos sąlygos, kurioms esant perkančiosios organizacijos gali sudaryti sutartis nesivadovaudamos viešiesiems pirkimams taikomais reikalavimais: 1) perkančioji organizacija kitą perkančiąją organizaciją kontroliuoja kaip savo pačios tarnybą ar struktūrinį padalinį, darydama lemiamą įtaką jos strateginiams tikslams ir reikšmingiems sprendimams; 2) per paskutinius 3 finansinius metus daugiau kaip 80 procentų kontroliuojamos perkančiosios organizacijos gautų vidutinių pajamų iš pirkimo–pardavimo sutarčių sudaro pajamos, gautos iš sutarčių, sudarytų su kontroliuojančia perkančiąja organizacija ar su juridiniais asmenimis, kuriuos kontroliuoja ta perkančioji organizacija, ir skirtų jos (jų) poreikiams tenkinti ar funkcijoms atlikti; 3) kontroliuojamoje perkančiojoje organizacijoje nėra tiesioginio privataus kapitalo dalyvavimo. Šios sąlygos Europos Sąjungos Direktyvoje įtvirtintos remiantis Europos Sąjungos Teisingumo Teismo jurisprudencija. Pažymėtina, kad Lietuva pasirinko ne visa apimti perkelti vidaus sandorio pasirinkimo atvejus, t. y. nacionaliniu lygiu Europos Sąjungos Direktyvos nuostata susiaurinta. Atkreiptinas dėmesys, kad Lietuvoje nustatytos dar ir papildomos sąlygos, suformuotos Konstitucinio Teismo nutarimuose, tik kurioms esant perkančiosios organizacijos gali sudaryti vidaus sandorius.

Siekiant teisinio aiškumo atliekami VPI 10 straipsnio 2 dalies 1 punkto ir PAVETPPSPS 19 straipsnio 2 dalies 1 punkto pakeitimai, nurodantys, kad perkančiosios organizacijos visais kitais atvejais (išskyrus VPI 10 straipsnio 2 dalies 2 punkte nurodytą atvejį), vidaus sandorį gali sudaryti tik atlikus rinkos konsultaciją arba atlikus pirkimo procedūras nustatytas VPI. Toks siūlymas užtikrintų Konkurencijos įstatymo nuostatų įgyvendinimą ir neribotų potencialiems rinkos subjektų teisių.

Savivaldybės, įgyvendindamos joms įstatymais pavestas funkcijas, privalo savo bendruomenei organizuoti būtinų viešųjų paslaugų teikimą taip, kad būtų užtikrintas šių paslaugų prieinamumas, teikimo nepertraukiamumas ir gera kokybė, kartu nepaneigiant sąžiningos konkurencijos, užtikrinant ūkio subjektų lygiateisiškumą, vengiant privilegijų ir diskriminacijos. Siekiant užtikrinti viešųjų paslaugų teikimo prieinamumą, nepertraukiamumą bei gerą kokybę, šių paslaugų teikimas gali būti organizuojamas ir vidaus sandorio būdu. Manytina, kad vidaus sandorio pagrįstumui ir teisėtumui (kaip ir bet kurio kito viešojo sektoriaus įgyvendinamo projekto atveju) užtikrinti, atsižvelgiant į konkrečių viešųjų paslaugų specifiką, sudėtingumą, apimtis, tokias paslaugas rinkoje teikiančių dalyvių skaičių ir kitus aspektus, galimi būdai: arba atliktos konsultacijos su rinkos dalyviais, arba atliktas viešasis pirkimas, arba atlikta objektyvi, konkrečiais duomenimis ir skaičiavimais pagrįsta analizė. Manytina, kad atskirais atvejais, savivaldybėms, pasirinkusioms galimybę viešosios paslaugos teikėją parinkti ne viešojo pirkimo ar rinkos dalyvių konsultacijos būdu, o atlikus analizę (pagal patvirtintą metodiką), leis rinkos analizę atlikti efektyviau, nei atliekant viešojo pirkimo procedūrą arba rinkos apklausą. Metodika realizuos konkurencijos užtikrinimą savivaldybei išsiaiškinant rinkos dalyvių galimybes būti ir (ar) tapti viešosios paslaugos teikėju.

VPI 10 straipsnyje ir PAVETPPSPS 19 straipsnyje nurodytos analizės atliekamos ir motyvuotas perkančiosios organizacijos sprendimas dėl vidaus sandorio sudarymo bus rengiamas vadovaujantis Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos, formuojančios politiką viešųjų pirkimų srityje (arba dalyvaujančios formuojant šią politiką), patvirtinta metodika.

Nustatoma pareiga motyvuotą sprendimą dėl vidaus sandorio sudarymo (kai vidaus sandoris sudaromas pirmiau nurodytais atvejais) skelbti Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje Viešųjų pirkimų tarnybos nustatyta tvarka.

- Siekiant sudaryti sąlygas pasirengti įstatymo įgyvendinimui, siūloma, kad VPI ir PAVETPPSPS projektas įsigaliotų 2026 m. spalio 1 d., o iki 2026 m. rugsėjo 30 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybė ar jos įgaliota institucija priimtų šio įstatymo įgyvendinamuosius teisės aktus. Įstatymų projektais siūlomas teisinis reguliavimas nesukuria naujų kliūčių ūkio subjektams, nesuteikia privilegijų ar diskriminacijos, nekeičia konkurencijos sąlygų rinkoje. Nenumatoma naujų licencijavimo ar leidimų režimų, nefiksuojamas ūkio subjektų skaičius. Viešųjų paslaugų teikimo

organizavimas išlieka konkurencingas, nes vykdomas pagal viešuosius pirkimus reglamentuojančius įstatymus. Naujos ūkinės veiklos sąlygos ribojančios, o ne plečiančios, laikantis proporcingumo principo, nauji diskriminaciniai mokesčiai nenustatomi.

- Vadovaujantis Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo metodikos 8.1 papunkčiu („*Projekto poveikio analizės detalumas turi atitikti prognozuojamų pasekmių mastą*“) ir Sprendimų poveikio konkurencijai vertinimo gairių 7.8 papunkčiu („*Jeigu atsakymai į visus klausimus yra neigiami, mažai tikėtina, kad siūlomas sprendimas darys poveikį konkurencijai ir kad toks poveikis bus neigiamas, todėl tolesnis sprendimo poveikio konkurencijai vertinimas gali būti nebeatliekamas*“), konstatuojama, kad Įstatymų projektais siūlomas teisinis reguliavimas nedaro poveikio konkurencijai, todėl išsamus Įstatymų projektų poveikio konkurencijai vertinimas nėra atliekamas.

BOPĮ projekto 1 straipsniu siūloma pakeisti BOPĮ 7 straipsnio 4 dalį. Įgyvendinant Viešojo administravimo įstatyme nustatytą subsidiarumo principą, mažinant Vyriausybės priimamų teisės aktų skaičių bei atsižvelgiant į tai, kad pagal kompetencijų pasiskirstymą Vyriausybė tvirtina strateginio valstybės valdymo lygmens dokumentus, o detalesnių, sektorinio lygmens dokumentų tvirtinimas priskirtinas atitinkamos ministerijos valdymo sričiai, bei į tai, kad Vidaus reikalų ministerija kartu su Socialinės apsaugos ir darbo ministerija formuoja bendruomeninių organizacijų plėtros politiką bei koordinuoja jos įgyvendinimą, siūloma Nacionalinės bendruomeninių organizacijų tarybos nuostatų tvirtinimą pavesti vidaus reikalų ministrui. Taip pat siūloma pakeisti BOPĮ 8 straipsnio 3 dalies 2 ir 3 punktus, suderinant jų nuostatas su VSI projekto 23 straipsnio nuostatomis. Pakeitimai turėtų įsigalioti 2026 m. spalio 1 d.

ŽĮ projekto 1 straipsniu siūloma pakeisti 25 straipsnio 2 dalyje naudojamas sąvokas atitinkamai suderinant jas su VSI projekte siūlomomis naudoti sąvokomis. Pakeitimai turėtų įsigalioti 2026 m. spalio 1d.

ŽMĮ projekto 1 straipsniu siūloma pakeisti ŽMĮ 15 straipsnio 1 dalies 2 punktą, nes jame esanti nuoroda į Vietos savivaldos įstatymo 3 straipsnio 6 dalį tampa nebeaktuali – šią dalį VSI projektu siūloma pripažinti netekusia galios. Siekiant teisinio aiškumo ŽMĮ projekto 1 straipsniu keičiamo ŽMĮ 15 straipsnio 1 dalies 2 punkto nuoroda pateikiama į VSTVNDĮ 2 straipsnio 6 dalyje (galiojančioje redakcijoje) įtvirtintą sąvoką, todėl materialus reguliavimas nesikeičia – atnaujinama tik sąvokos šaltinio nuoroda. Siūlomu pakeitimu bus užtikrinama nuosekli terminija, normų tarpusavio suderinamumas ir praktinio taikymo tęstinumas. Pakeitimas yra redakcinio (techninio) pobūdžio, nesukelia papildomų finansinių ar administracinių pasekmių ir nekeičia subjektų teisių bei pareigų apimties. Pakeitimas turėtų įsigalioti 2026 m. spalio 1d.

ADI projekto 1 straipsniu siūloma pakeisti ADI 23 straipsnio 11 dalį, nes joje esanti nuoroda į VSI 56 straipsnį tampa neaktuali – šią dalį VSI projektu siūloma pripažinti netekusia galios. Pareigą subjektams, vykdančioms ūkinę veiklą (įskaitant ir savivaldybes) užtikrinti sąžiningą konkurenciją įpareigoja Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymas. Savivaldybės tarybos sprendimas dėl viešai prieinamų įkrovimo prieigos operatoriaus veiklos vykdymo nėra administracinė paslauga, o viešai prieinamų įkrovos stotelių veikla nėra viešoji paslauga (kaip ir kitokio kuro degalinių veikla) – savivaldybei priėmus sprendimą dėl viešai prieinamos įkrovimo prieigos operatoriaus veiklos vykdymo galioja bendrosios sąžiningos konkurencijos užtikrinimo taisyklės pagal Konkurencijos įstatymo nuostatas.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai, galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta
Priėmus įstatymus neigiamų pasekmių nenumatoma.

6. Priimtų įstatymų įtaka kriminogenei situacijai, korupcijai

Priimti įstatymai neturės įtakos kriminogeninei situacijai ir korupcijai.

Atliktas VSI projekto, VPI projekto, PI projekto ir VKVAI projekto antikorpucinis vertinimas. Šių projektų antikorpucinio vertinimo pažymose, pateiktose 2026 m. vasario 20 d. išvadoje Nr. 56VL-12 „Dėl teisės aktų projektų antikorpucinio vertinimo“, nurodyta, kad antikorpuciniu požiūriu rizikingų šių teisės aktų projektų nuostatų, kurias taikant nustatyta korupcijos rizikai šalinti ar valdyti teisės akto projekte nenumatyta priemonių, nėra.

BOPĮ projektui, ŽĮ projektui, VAI projektui, ŽĮ projektui įvertinus tai, jog šiuo projektu daromi pakeitimai neatitinka antikorpucinio vertinimo kriterijų, kuriais būtų galima nustatyti nepakankamo teisinio reguliavimo vietas teisės akto projekte bei prognozuoti, kaip teisės akto projekto nuostatos gali sudaryti sąlygas atsirasti ar plisti korupcijai, nėra, todėl BOPĮ projekto antikorpucinis vertinimas nebuvo atliekamas. ADI projekto pakeitimai yra redakcinio pobūdžio, antikorpucinis vertinimas neatliktas.

7. Įstatymų įgyvendinimo įtaka verslo sąlygoms ir jo plėtrai

Priėmus Įstatymus, jų įgyvendinimas neturės neigiamos įtakos verslo sąlygoms ir jo plėtrai.

8. Įstatymų projektų atitiktis strateginio lygmens planavimo dokumentams

Įstatymų projektai neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams.

9. Įstatymų inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios

Priėmus įstatymus kitų įstatymų priimti ar keisti nereikės. Reikės patvirtinti 12 punkte nurodytus įgyvendinančiuosius teisės aktus.

10. Įstatymų projektų atitiktis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimams, jų sąvokų įvertinimas Lietuvos Respublikos terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

Įstatymų projektai parengti laikantis Valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų ir atitinka bendrinės lietuvių kalbos normas.

11. Įstatymų projektų atitiktis Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatomis ir Europos Sąjungos teisei

Įstatymų projektai neprieštarauja Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatomis ir Europos Sąjungos dokumentams.

12. Įstatymams įgyvendinti reikalingi įgyvendinamieji teisės aktai, juos priimti turintys subjektai

Įgyvendinant įstatymus:

1. Savivaldybių tarybos turės priimti sprendimus dėl:

- savivaldybių tarybų darbo reglamentų pakeitimo;
- viešosios paslaugos kainos dydžio apskaičiavimo metodikos nustatymo, jeigu viešosios paslaugos teikimą reglamentuojantis įstatymas viešosios paslaugos kainą paveda nustatyti tos paslaugos teikėjui, tačiau nenustato kainos dydžio apskaičiavimo metodikos ir šios metodikos nepaveda nustatyti jokiame valstybinio administravimo subjektui.

2. Lietuvos Respublikos Vyriausybė ar jos įgaliota institucija turės patvirtinti konkrečiais duomenimis pagrįstos skirtingų viešosios paslaugos teikimo būdų sukuriamos socialinės ir ekonominės naudos analizės rengimo metodiką.

3. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija turės parengti:

3.1. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2018 m. lapkričio 28 d. nutarimo Nr. 1176 „Dėl Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo įgyvendinimo“ pakeitimo projektą.

3.2. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2019 m. balandžio 10 d. nutarimo Nr. 326 „Dėl Nacionalinės bendruomeninių organizacijų tarybos sudėties ir jos nuostatų patvirtinimo“ pakeitimo projektą.

4. Vidaus reikalų ministras turės patvirtinti Nacionalinės bendruomeninių organizacijų tarybos personalinę sudėtį ir Nacionalinės bendruomeninių organizacijų tarybos nuostatus.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymams įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti

Planuojama, kad valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės fondų papildomų lėšų Įstatymams įgyvendinti neprireiks.

14. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados

Įstatymų projektų rengimo metu specialistų vertinimų ir išvadų nebuvo gauta.

15. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia įstatymų projektams įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis

„Vietos savivalda“, „savivaldybė“, „savivaldybės taryba“, „savivaldybės tarybos komitetai“, „meras“, „vicemeras“, „savivaldybės administracija“, „savivaldybės tarybos posėdžių sekretorius (-iai)“, „seniūnas“, „seniūnaitis“, „savivaldybės kontrolės ir audito tarnyba“, „savivaldybės centralizuoto vidaus audito tarnyba“.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai

Dėkojame Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybai, Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerijai, Viešųjų pirkimų tarnybai už bendradarbiavimą ir pagalbą rengiant Konstitucinio Teismo nutarimą įgyvendinančias Įstatymų projektų nuostatas.